

Monografies de la Secció de Ciències, 3

ANÀLISI DE LA PSICOANÀLISI

per Lluís Garcia i Sevilla

Pròleg de Mario Bunge

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
Monografies de la Secció de Ciències, 3

ANÀLISI DE LA
PSICOANÀLISI

per Lluís Garcia i Sevilla

PREMI DR. MARTÍ I JULIÀ, 1976

BARCELONA 1985

5,00€

ANÀLISI DE LA PSICOANÀLISI

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Monografies de la Secció de Ciències, 3

ANÀLISI DE LA
PSICOANÀLISI

per Lluís Garcia i Sevilla

PREMI DR. MARTÍ I JULIÀ, 1976

BARCELONA 1985

This One

9TTH-SUH-UEE2

A proposta d'una ponència formada pels senyors Josep Alsina i Bofill, membre de l'INSTITUT, Ramon Vidal i Teixidor i Joan Obiols i Vié, de la Societat Catalana de Biologia, l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, en sessió plenària tinguda el dia 30 d'abril de 1976, acordà per unanimitat de concedir el XVI premi "Dr. Martí i Julià", *ex aequo*, al senyor Lluís Garcia i Sevilla pel seu treball *Anàlisi de la psicoanàlisi*, i al senyor Pere Barbosa i Colomer pel seu treball *Aspectes del conflicte patern segons el text de Rorschach*.

En sessió plenària del dia 22 de març de 1985, l'INSTITUT prengué l'acord de publicar l'obra del senyor Lluís Garcia, la qual és editada a cura del senyor Josep Alsina i Bofill.

La GENERALITAT DE CATALUNYA
ha contribuït generosament a l'edició d'aquest volum.

Compost i imprès a Tipografia Empòrium, S. A., de Barcelona.
Disseny de Maria Casassas.

ISBN: 84-7283 - 075-6
Dipòsit Legal: B. 18 299-1985

© Lluís Garcia i Sevilla
La present edició és propietat de l'INSTITUT D'ESTUDIS
CATALANS.

PRÒLEG

La psicoanàlisi és la pseudo-ciència més interessant i reeixida del segle. No cal dir-ho, és ignorada als instituts de recerca de la ment o de la conducta, car és un cos de creences, no un camp de recerca. Per contra, la psicoanàlisi gaudeix d'una popularitat enorme entre el públic i entre els estudiosos de les lletres, així com entre els sociòlegs d'orientació llibresca.

¿A què és degut l'extraordinari èxit de taquilla de la psicoanàlisi, malgrat la seva manca de credencials científiques i el caràcter palesament absurd de les seves principals conjectures? És degut al fet que s'ocupà d'alguns problemes psicològics i psiquiàtrics autèntics que els recercadors seriosos encara no havien escomès. Al fet que és tan fàcil que qualsevol adolescent pot entendre-la. Al fet que s'ocupa de la sexualitat, tema tabú dins la societat burgesa tradicional. Al fet que té receptes per a explicar-ho tot. I al fet que Freud fou un escriptor excel·lent, que hauria fet un paper de primer ordre dins la literatura fantàstica.

Com diu l'autor d'aquesta obra, la psicoanàlisi caigué en un desert. Però aqueixa època finalitzà el decenni del 1950. De llavors ençà la psiquiatria tracta amb èxit molts trastorns mentals mitjançant els fàrmacs o la teràpia de conducta. Alhora, tant la psicologia cognitiva com la fisiològica han començat a escometre els problemes de la ment, mentre que els psicoanalistes, fidels a Freud, continuen ignorant els processos cognitius, en particular l'aprenentatge. En suma, si és explicable que la psicoanàlisi

Mario Bunge

semblés atractiva al començament de segle, ja no ho és ara al final d'aquest.

L'autor mostra clarament que la psicoanàlisi no ha estat justificada mai des del punt de vista metodològic, i això per dues raons. Primera, perquè està mancada de coherència lògica; i segona, perquè està mancada de base empírica, és a dir, no hi ha experiments controlats que l'abonin. En un mot, la psicoanàlisi no és una ciència sinó una pseudo-ciència.

La psicoanàlisi no és justificada tampoc des del punt de vista filosòfic, car involucra el dualisme psiconeural, antic dogma teològic-filosòfic segons el qual l'ànima (que així, *Seele*, anomenava Freud la psique) no és una col·lecció de processos cerebrals, encara que pot actuar sobre aquests (efectes psico-somàtics). El dualisme no té agafador empíric, ha obstaculitzat la recerca científica de la ment, i filosòficament és injustificat perquè erigeix una barrera infranquejable entre la psicologia i les altres ciències. Aquesta barrera és excusa per a qualsevol especulació delirant, de Freud a Lacan, impedeix la contrastació empírica de les hipòtesis psicològiques i priva la psicologia del suport i de la crítica de la neurociència.

Garcia i Sevilla defensa la tesi original que Freud s'inspirà en una concepció errònia del sistema nerviós. Segons aquesta concepció, el sistema nerviós és, d'una banda, mera estació intermèdia a l'arc reflex i, de l'altra, és un gran esmoreïdor o inhibidor. La revolució operada dins la neurociència pel gran Ramón y Cajal ha refutat aquesta concepció del sistema nerviós. Ara sabem, particularment després dels treballs de lord Adrian, que és un sistema en activitat permanent, tant induïda com espontània. I, en especial després de Hebb, hem començat a entendre els mecanismes neurofisiològics dels processos psíquics sense recórrer a fantasmes immaterials com l'ànima, el jo, l'allò, i el super-jo.

Aquesta no és la primera vegada que la psicoanàlisi és sotmesa a un examen crític despietat. Les anàlisis crítiques de la psicoanàlisi s'agrupen en tres classes: les metodològiques, les psicològiques i les psiquiàtriques. Les primeres, formulades habitualment per filòsofs, han mirat de mostrar que la psicoanàlisi no és una teoria pròpiament dita, o que conté hipòtesis insensibles a les dades empíriques, o que no fa ús de mètodes científics per a justificar les seves hipòtesis. Els poquíssims psicòlegs

experimentals que s'han molestat a estudiar la psicoanàlisi s'han limitat a assenyalar que tal o tal hipòtesi psicoanalítica, com és ara sobre el contingut dels somnis, o sobre l'agressió, ha estat refutada per recerques experimentals. I els psiquiatres han mostrat, amb estadístiques a la mà, la inoperància de la teràpia analítica i la superioritat de teràpies alternatives. Que jo sàpiga, Garcia i Sevilla és el primer recercador científic que ha escomès la psicoanàlisi des de tots tres punts de vista plegats. Aquest enfocament multidimensional fa que el seu llibre il·lumini totes les facetes de la psicoanàlisi, exhibint-la clarament com a parangó de pseudo-ciència i de pseudo-terapèutica. Encara, l'autor compleix el precepte de Gracián: *Lo bueno, si breve, dos veces bueno*.

Cal desitjar que aquest llibre, argumentat amb vigor i rigor, i escrit amb claredat, es difongui àmpliament entre els psicòlegs, psiquiatres i metges generals, així com entre el públic culte curiós de saber què té de ver o d'eficaç un dels mites més poderosos del nostre temps.

Mario BUNGE

Foundations and Philosophy of Science
McGill University, Montreal, Canadà

“La ciència, eternament incompleta i insuficient, està destinada a perseguir la seva fortuna en nous descobriments i en noves concepcions. Per a evitar l’engany fàcil li convé armar-se d’escepticisme i rebutjar tota innovació que no hagi superat el seu examen rigorós”.¹

S. Freud

MOTS PREVIS

La psicologia és una ciència jove, data del 1879. Aquesta joventut ha facilitat la supervivència de creences i doctrines acientífiques, o pseudocientífiques, al costat, o dins el cos, de la psicologia. Això mateix ha passat en d'altres ciències. No és d'estranyar, doncs, que els treballadors en ciències joves hagin meditat sobre el mètode científic. En són exemples C. Bernard² per a la medicina jove i A. Einstein³ per a la física moderna jove. Aquestes meditacions tenien com a finalitat bé l'anorreament de les doctrines no-científiques, bé l'aprofundiment dins el mètode científic per tal d'aplicar-lo correctament, bé ambdues coses alhora. R. Bayés⁴ n'és un altre exemple al nostre medi psicològic.

La psicoanàlisi nasqué amb el nostre segle. Nascuda a la clínica i per a la clínica, ocupà el desert terapèutic que la jove psicologia científica encara no podia dominar. A partir del 1950 la psicologia científica s'ensenyoreix de la terapèutica, i la psicoanàlisi a poc a poc s'acantona dins la teoria de la personalitat, posició que perd inexorablement. La pèrdua de posicions de la psicoanàlisi és deguda, fonamentalment, a l'existència d'una alternativa vàlida. Però aquesta alternativa ha nascut tardanament, probablement, perquè molts d'homes valuosos i de recursos s'han tудat dins una línia de pensament, la psicoanalítica, estranya a la tradició científica. Per exemple, l'estudi de la personalitat dels animals⁵ s'ha estroncat allà on la psicoanàlisi ha

privadejat. O a la inversa, allà on la psicologia científica, experimental, no existia, ha crescut la psicoanàlisi esponerosament. Així, la psicologia experimental catalana fou anorreada rera la victòria de Franco, amb l'exili dels seus homes i el desmantellament o la destrucció física dels laboratoris. En aquell desert científic començaren a comparèixer psicoanalistes cap a la dècada dels 50, els quals arribaren a ésser tan nombrosos i forts com per a organitzar el 1962 a Barcelona el "Congrés de psicoanalistes de llengües romàniques", primer congrés de psicoanàlisi celebrat als Països Catalans.

Davant aquesta perspectiva no caldria sinó donar temps al temps, esperar que passés el "xarampió" tot endurant la passa. Però hi ha dues raons per a mirar d'aturar l'epidèmia. La primera, que encara es malmeten homes i recursos dins la psicoanàlisi en detriment de les ciències fisiològiques, psicològiques i mèdiques en general. La segona raó, que la psicoanàlisi no ha romàs com a pretesa terapèutica de les neurosis, sinó que ha invadit part del pensament modern sociològic, polític, artístic, etc. Aquesta invasió simplifica, amaga i deforma les realitats d'aquestes ciències o activitats. D'altra banda, la psicoanàlisi és una gran desconeguda (II.2.). La gent, fins i tot culta, en té una visió molt simple, per ventura a causa del gros i polifacètic volum d'obra escrita de Freud (1856-1939) (vegeu l'apèndix). Això és detectable àdhuc en el dubte del seu nom als medis psiquiàtrics del nostre país, on encara hom pot sentir-la anomenar "psicanàlisi"⁶ en comptes de "psicoanàlisi", com la batejà el seu creador.

El desconeixement de la psicoanàlisi és el seu aliat principal. Si fos sencerament coneguda, el seu encís s'esvairia. Però llegir tota l'obra de Freud és un esforç que no tothom pot i deu fer. Per això ens hem proposat de presentar una visió crítica de la psicoanàlisi, fruit de la lectura. Aquest és el nostre tercer intent⁷ i no per això hem resolt la dificultat major: la necessitat de seleccionar, perquè qualsevol pàgina de Freud és plena de moltes d'anàlisis crítiques possibles. Gosaria recomanar el vertaderament interessat en la psicoanàlisi la lectura cronològica i metòdica de Freud. Però ací compareix un altre escull. Pràcticament no existeix bibliografia freudiana en la nostra llengua (vegeu l'apèndix). D'entre les llengües foranes més usades al nostre país, només el castellà compta amb una compilació de l'obra de Freud (vegeu l'apèndix). D'altra banda, la versió castellana de L.

López-Ballesteros gaudeix del reconeixement per part de Freud de l'encert de la traducció,⁸ per bé que sembla que Freud no en sabé gaire de castellà.⁹ Per aquest reconeixement hem triat la versió castellana per a la nostra anàlisi, tot fent una ordenació i clarificació no gens fàcils de la bibliografia, cosa que forma l'apèndix.

M. Bunge: "Per diverses raons són de desitjar anàlisis metacientífiques més detallades de la pseudociència. En primer lloc, per a ajudar les ciències joves —especialment la psicologia, l'antropologia i la sociologia— a eliminar creences pseudocientífiques. En segon lloc, per a ajudar la gent a prendre una actitud crítica en comptes de la credulitat encara corrent. En tercer lloc, perquè la pseudociència és un bon terreny de prova per a la meta-ciència i, en particular, per als criteris que caracteritzen la ciència distingint-la de la no-ciència".¹⁰

La nostra anàlisi de la psicoanàlisi és una incursió cap a l'interior de la "teoria", a la percaça dels seus postulats més bàsics. Aquest examen ens ha menat a la conclusió que la "teoria" psicoanalítica és una teoria neurofisiològica, més exactament, para-neurofisiològica.

Lluís GARCIA i SEVILLA

Del Departament de Psicologia Mèdica i de Psiquiatria,
Universitat Autònoma de Barcelona

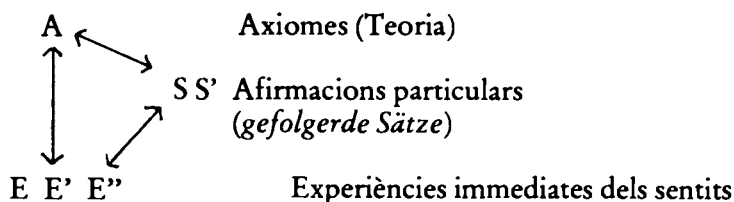
De la Societat Catalana de Biologia

LA METODOLOGIA DE FREUD

La ciència es distingeix de la no-ciència perquè aquella usa el mètode científic i aquesta no. Moltes de doctrines no-científiques són presentades com a ciències, d'ací el nom de pseudociències. Els defensors de les pseudociències proclamen que usen el mètode científic. Però un examen un poc acurat mostra que no empren el dit mètode. Com a conseqüència, i per tal de mantenir la doctrina, els pseudocientífics postulen l'existència de diferents mètodes científics, un dels quals és l'usat per ells. Aquest pseudomètode és una caricatura de l'emprat per la ciència. El mètode pseudocientífic, en general, exagera els trets intuïtius del procés del pensament científic, tot descurant-ne els aspectes lògics i oblidant l'experimentació. Tal és el cas de Freud. Per a evidenciar aquesta darrera afirmació seguirem les passes següents: explicitar el mètode científic (*I.*); considerar que Freud l'usava i treure'n les falles, d'aquest suposat ús (*II.*); explicitar el mètode que Freud emprà realment (*III.*).

I. EL MÈTODE CIENTÍFIC

A. Einstein féu una exposició senzilla, completa i entenedora del mètode usat per la ciència. L'esquema següent resumeix la seva concepció:

Breu, a partir de l'observació (E, E', E'') hom crea una explicació (A). Aquesta explicació és contrastada amb les dades de noves observacions, però no directament sinó a través de prediccions concretes (S, S') deduïdes d'ella. Aquesta deducció juntament amb l'organització interna dels axiomes o postulats constitueixen l'única part lògica de la ciència. Les altres operacions del mètode científic no són pas lògiques, i en mots d'Einstein:

“Psicològicament les A (axiomes) reposen sobre les E (experiències immediates). Però no hi existeix cap camí lògic que mení de les E a les A, sinó una connexió intuïtiva (psicològica) (...) Les S són posades en relació amb les E (verificació per l'experiència). Aquest procediment, fixem-nos-hi bé, pertany igualment a l'es-

La metodologia de Freud

fera extralògica (intuïtiva), perquè la relació entre les nocions representades per S i les experiències immediates E no són pas de natura lògica. Però aquesta relació entre les S i les E és (pragmàticament) molt menys incerta que la relació entre les A i les E. (...) Si aquesta correspondència no pogués ésser obtinguda amb una gran seguretat (encara que no sigui lògicament atrapable), la maquinària lògica no tindria cap valor per a l'aprehensió de la realitat".¹¹

Aquestes parts il·lògiques del mètode científic, tot i ésser el seu punt feble, constitueixen la grandesa creadora de la ciència. Són també el punt feble per la manca de regles, malgrat que els pensadors han provat de reglamentar els procediments inductius ($E \rightarrow A$) i malgrat l'abundosa literatura sobre epistemologia de l'experimentació ($S \longleftrightarrow E$). En són la grandesa perquè són el terreny adobat per als grans científics, tant dels qui han creat noves explicacions (Einstein) com dels qui han creat nous sistemes experimentals (Bernard). Tanmateix el mètode científic forma un tot, es mossega la cua, i això és la millor garantia per a les parts il·lògiques d'ell, en mots de C. Bernard:

"La ciència experimental no podria pas avançar per l'acció d'un sol dels aspectes del mètode pres separatament; no marxa més que per la suma de totes les parts del mètode concorrent cap a un fi comú. Els que recullen observacions són útils tan sols perquè les observacions són ulteriorment introduïdes en un raonament experimental; d'altra manera l'acumulació indefinida d'observacions no conduiria a res. Els que emeten hipòtesis basades en observacions d'altres han d'ésser completats pels que intentaran verificar aquestes hipòtesis experimentals; d'altra banda, aquestes hipòtesis, no verificades o no verificables per l'experiència no engendrarien sinó sistemes, i ens portarien de nou a l'escolàstica. Els que experimenten, malgrat tota llur habilitat, no resoldrien pas cap qüestió sense ésser inspirats per una hipòtesi feliç, basada en observacions exactes i ben fetes".¹²

El bessó de la ciència, el resultat del mètode científic, són les explicacions, les hipòtesis. Les característiques de les hipòtesis científiques resumeixen el mètode científic. Segons l'epistemòleg M. Bunge, per a considerar una hipòtesi com a científica ha de reunir els requisits següents: "I) Cal que la hipòtesi sigui *ben formada* (formalment correcta) i *significativa* (no buida semànticament). II) Cal que la hipòtesi estigui *fundada*, en alguna

mesura, en coneixement previ; i si és completament nova des d'aqueix punt de vista, cal que sigui compatible amb el cos del coneixement científic. III) Cal que la hipòtesi sigui *empíricament contrastable* mitjançant els procediments objectius de la ciència, o sigui, mitjançant la seva comparació amb les dades empíriques controlades al seu torn per tècniques i teories científiques".¹³

II. EL MÈTODE CIENTÍFIC I LA PSICOANÀLISI

Freud usà dins les seves obres “psicològiques” mots típics del vocabulari científic, tals com “hipòtesi”, “principi”, “teorema”, “verificar”, “descobriment”, “investigació”. Malgrat això, hom no troba dins les seves obres tot el seguit d’operacions implicades dins el mètode científic. El científisme hi és aparent, i aquesta conclusió s’imposa comparant el mètode científic amb el mètode psicoanalític.

1. OBSERVACIÓ

Pareix raonable començar a estudiar científicament un problema recollint el major nombre de casos semblants. Freud fou conscient d’aquesta necessitat des de bell començament. Així el 1893 confià al seu amic Fliess: “Com a intent preliminar, he començat una sèrie de cent casos de neurosi d’angoixa, i m’agradaria d’arreglar sèries similars de neurastènies masculines i femenines, així com de les distímies periòdiques, més rares”.¹⁴ Aquesta citació correspon a la publicació més antiga de Freud (vegeu l’apèndix), però a cap de les seves publicacions ulteriors no surten pas les estadístiques promeses ni cap altra estadística.

La metodologia de Freud

L'autor de la psicoanàlisi, en comptes de recollir informació sobre casos semblants, es dedicà a l'estudi intensiu de casos particulars. Aquests casos foren estudiats mitjançant la psicoanàlisi. La psicoanàlisi és fonamentalment una tècnica pretensament terapèutica (II.3.) i no un sistema d'observació científic. L'observació científica és objectiva, ço és, és pública i intersubjectiva. La psicoanàlisi, com a sistema d'observació, no és ni l'una ni l'altra cosa. Treurem aquesta conclusió de l'anàlisi de la situació psicoanalítica.

El 1917 Freud féu una descripció de la situació psicoanalítica: "El tractament psicoanalític es limita exteriorment a una conversa entre el subjecte analitzat i el metge. El pacient parla, relata els esdeveniments de la seva vida passada i les seves impressions presents, es queixa i confessa els seus desigs i les seves emocions. El metge escolta, mira de dirigir els processos mentals del malalt, l'aconsella, li fa reparar determinades direccions, li proporciona tota classe d'aclariments i observa les reaccions de comprensió o incomprensió que d'aquesta manera provoca en ell. (...) La conversa que constitueix el tractament psicoanalític és absolutament secreta i no tolera la presència d'una tercera persona. (...) Les informacions imprescindibles per a l'anàlisi només les donaria (el malalt) al metge, i això únicament en el cas que senti per ell una particular afinitat de sentiments. El pacient emmudirà en comparèixer al costat del metge una tercera persona indiferent".¹⁵

L'observació psicoanalítica no és pública, és a dir, no és accessible a qualsevol observador, perquè, com hem vist, és fonamentalment privada. No hi ha, doncs, manera de corroborar les dades freudianes. Ens cal creure en la capacitat d'observació i en l'honestedat de Freud, perquè no tenim manera de comprovar les seves dades. Potser sí que en fou d'honest. Així, el 1895¹⁶ publicà la història clínica de Caterina, noia de catorze anys que sofrií un intent de seducció per part d'un oncle seu, seducció etiològica, segons Freud, del seu trastorn. El 1924 Freud confessà "que Caterina no era la neboda (...) o sigui que havia caigut malalta sota la influència de seduccions sexuals pel propi pare. No hi ha dubte que, tractant-se d'una història clínica, no és lícit d'introduir una deformació com la que he fet en aquest cas".¹⁷ En aquest cas l'honestedat de Freud tingué una latència de 29 anys. Aquest exemple només vol ésser-ne un de la no-publicitat de l'observació psicoanalítica, perquè per definició

hem d'acceptar allò que ens diu una única persona, el psicoanalista.

L'observació psicoanalítica no és tampoc inter-subjectiva, ço és, no implica l'acord de diferents subjectes sobre l'observat. El pacient, l'observat, pot variar segons l'observador, segons que el pacient "senti per ell (l'observador) una particular afinitat de sentiments".¹⁵ Freud no provà mai de controlar l'efecte que produïa sobre la conducta dels seus pacients. Els seus pacients canviaren a mesura que ell canvià, per això l'estudi de l'obra de Freud és inseparable de l'estudi de la seva vida. El problema de la modificació de l'observat pel sistema d'observació és fonamental en psicologia i en d'altres disciplines, com la física atòmica (principi d'indeterminació de Heisenberg). Si l'efecte dels observadors, psicologia, o dels mitjans d'observació, física, no és controlat, és impossible l'acord inter-subjectiu, car hi hauria tantes opinions sobre l'observat com observadors i/o mitjans d'observació.

Però, a més, amb la psicoanàlisi hom no tracta d'observar, sinó d'influir sobre el pacient. El 1920 Freud escriví: "Resultat de vint-i-cinc anys d'intens treball ha estat que els fins pròxims de la tècnica psicoanalítica siguin avui molt diferents que al principi. A l'alba de la nostra tècnica el metge analític no podia aspirar a altra cosa que a endevinar l'inconscient ocult per al malalt, reunir-lo i comunicar-l'hi en el moment degut. La psicoanàlisi era sobretot una ciència d'interpretació. Però vist que la qüestió terapèutica no restava així resolta completament, aparegué un nou propòsit: el de forçar el malalt a confirmar la construcció mitjançant el seu propi record. En aquesta labor la qüestió principal es trobava a vèncer les resistències del malalt, i l'art consistia a descobrir-les el més aviat possible, mostrar-les al pacient i moure'l per una influència personal—suggestió actuant com a *transferència*— a fer cessar les resistències".¹⁸ Naturalment, les resistències cessen quan el pacient accepta la interpretació del psicoanalista.

En tot cas, la pretesa observació psicoanalítica no és ni pública ni inter-subjectiva, ço és, no és objectiva. I l'observació objectiva és la base del mètode científic. És notable l'absència de mesura en les "observacions" freudianes, cosa que confirma llur no-objectivitat. M. Bunge remarcà: "Per a ésser precisa, l'observació cal que sigui quantitativa, perquè els sistemes concrets

La metodologia de Freud

tenen propietats quantitatives, encara que només sigui perquè existeixen en quantitats determinades i a l'espai-temps".¹⁹

2. INDUCCIÓ

Les "observacions" freudianes no són objectives sinó subjectives, són pròpiament, doncs, comprensions de la conducta d'altri. Tot i amb això, Freud capí perfectament el tret creador de la inducció científica (*I.*). Ací és on Freud es mostrà "genial", perquè bastí unes concepcions que han arribat a amagar quasi tots els camps de pensament de la nostra civilització. Aquestes "induccions", no poden ésser mai induccions, són poc parsimonioses justament perquè no són controlades per la resta del mètode científic.¹² I no podien ésser controlades perquè Freud féu un error metodològic: confondre explicacions causals amb relacions comprensibles.

La citació següent de K. Jaspers²⁰ explica aquest punt: "El pensament pròxim que la cosa psíquica és el domini de la comprensió, la cosa física el domini de l'explicació causal, és fals. No hi ha cap procés real, sigui de natura psíquica o física, que no sigui accessible en principi a l'explicació causal; també els processos psíquics poden ésser sotmesos a l'explicació causal. El conèixer causal no troba mai els seus límits. Per totes bandes demanam, també en els processos psíquics, per les causes i els efectes. *La comprensió en canvi troba fronteres per totes bandes*".²¹ "En la confusió de relacions comprensibles amb relacions causals es basa la inexactitud de la pretensió freudiana que *tot* en la vida psíquica, que tot procés sigui *comprensible* (determinat amb sentit). Només es manté l'exigència de la causalitat il·limitada, no la comprensió il·limitada. D'aquest error en depèn un altre. Freud fa, a partir de relacions comprensibles, teories sobre les causes de tot el curs psíquic, mentre que el comprendre, segons la seva essència, no pot menar mai a teories; en canvi les explicacions causals han de dur sempre a teories (la interpretació comprensiva d'un procés psíquic aïllat —només pot donar-se tal interpretació aïllada—, naturalment, no és cap teoria)".²²

Aplicant la comprensió a tot com si fos una explicació causal,

essent la comprensió limitada, el resultat és la monotonia. A les obres freudianes i a les revistes de “recerca” psicoanalítica, com la *Revue Française de Psychanalyse*, hom arriba sempre a les mateixes conclusions. És exasperant la monotonia de les solucions, comprensions, a problemes diferents. Aquesta monotonia engendra avorriment, en els dos sentits del mot. Aquesta avorrició impedeix al lector de les obres de Freud la lectura sistemàtica d'aquestes, deixant-lo amb la sensació que ja les coneix a fons, perquè ha après a endevinar la solució. Aquesta no-lectura sistemàtica evita que la psicoanàlisi sigui coneguda totalment, cosa que en manté el prestigi, tal com ja ha estat dit anteriorment en la part introductòria.

3. VERIFICACIÓ

Tot i que les pseudociències exageren els trets il·lògics del mètode científic, això no implica que la lògica imperi dins la construcció “teòrica” i a la deducció (vegeu l'exposició de la “teoria” psicoanalítica, més endavant). Perquè hi imperàs la lògica, curiosament, hi hauria d'ocupar un paper principal una part no-lògica (*I.*): la verificació experimental. Breu, les hipòtesis no-verificables no són científiques.^{12, 13}

El 1917 Freud reconegué la manca de verificabilitat de les seves idees: “Em demanareu ara —i molt justificadament per cert— com no existint criteri objectiu per a jutjar el grau de veracitat de la psicoanàlisi ni cap possibilitat de demostració, hom pot fer l'aprenentatge de la nostra disciplina i menar a la convicció de les seves afirmacions”.²³ Tres anys més tard, 1920, semblà no importar-li la verificació i fins i tot rebutjar-la: “No pensam (...) en una simple relació entre la força de les sensacions i les transformacions a les quals són atribuïdes i, menys encara —conformement a tota l'experiència de la Psicofisiologia—, en una proporcionalitat directa; probablement, el factor decisiu, quant a la sensació, és la mesura de l'augment o la disminució en el temps. Això seria, potser, comprovable experimentalment; però per a nosaltres, analítics, no és acceptable endinsar-nos més dins aquests problemes, mentre no puguin guiar-nos observacions perfectament definides”.²⁴

Mancant el procés $E \longleftrightarrow S$ (verificació experimental; *I.*) no és possible provar, ni corregir, ni modificar, ni afirmar cap *A* (axioma, postulat), i encara més greu, ni és possible *rebutjar* cap *A*. Freud actuà conseqüentment: si un “descobriment” nou generava una “hipòtesi” nova formalment contrària a les anteriors, no sols no rebutjava aquestes ans les reafirmava i reestructurava a fi que totes hi encaixassin. D’aquesta manera el sistema es complicava i embullava extraordinàriament, alhora que es feia tan plàstic que era aplicable a qualsevol situació, a tot (*II.2.*). La manca de verificació experimental aboca a diverses *A* igualment probables sense possibilitat de rebuig. En aquest cas la tria d’una *A* és feta per un criteri d’autoritat, i hom genera un sistema escolàstic, com de fet succeeix a les diferents escoles psicoanalítiques.

El criteri d’autoritat per a acceptar les “hipòtesis” psicoanalítiques té revers: un argument “ad hominem” per a aquells que no les accepten. “No ens referim a una dificultat intel·lectual (...) sinó a una dificultat afectiva; a quelcom que aliena a la psicoanàlisi els sentiments de l’oïdor o lector, inclinant-lo a no interessar-se per ella o no donar-li crèdit (...) Qui no veu amb simpatia suficient una cosa, no la comprendrà tampoc fàcilment”.²⁵ “Les fortes resistències contra la psicoanàlisi no eren, doncs, d’índole intel·lectual, sinó que procedien de fonts afectives; això permetia explicar llur apassionament i llur manca de lògica”.²⁶

La psicoanàlisi és originàriament i fonamentalment un pretès sistema terapèutic, un tractament.¹⁵ No és, doncs, l’aplicació d’una teoria científica sinó una tècnica empírica. La “teoria” fou edificada per a justificar aquesta tècnica. Aquesta justificació no és una verificació experimental, és la fal·làcia del “post hoc, ergo propter hoc”. De tota manera, quan hom ha mirat el grau de reeiximent objectiu de la psicoanàlisi, els resultats mostren que la seva eficàcia no supera els índexs de guarició espontània.^{27, 28}

III. LA MANERA DE TREBALLAR DE FREUD

1. FREUD I EL MÈTODE CIENTÍFIC

És difícil arribar a concloure per què Freud no usà el mètode científic a la seva feina. Hi ha raons històriques, biogràfiques i personals. Al seu temps d'estudiant de medicina la psicologia no era encara una disciplina científica sòlida, i era usual que les persones que treballaven dins aquesta àrea ho fessin sense rigor i especulant. Però Freud visqué durant molt de temps, durant vuitanta-tres anys... D'altra banda, també és cert que per manca de mitjans econòmics hagué d'abandonar la Universitat i fou empès a fer de metge privat. Els metges privats necessiten fer-se una clientela...

Sense negar aquests condicionants, pareix com si les seves característiques personals fossin més rellevants. El seu biògraf i deixeble E. Jones escriví sobre Freud:

“...més aviat menyspreava l'exactitud i les definicions precises, com a cosa avorrida o pròpia de pedants. No hauria pogut ésser mai un matemàtic o un físic, ni tan sols un expert en la solució de problemes d'escacs”.²⁹ “Ciència volia dir llavors —i encara significa avui per a molta de gent— no solament objectivitat sinó sobretot exactitud, mesurament, precisió, justament les qualitats que Freud sabia que no posseïa”.³⁰ “Durant tota sa vida, Freud hauria de mantenir-se invariablement lleial a aqueix

La metodologia de Freud

aspecte de la ciència que representa l'ideal de la integritat intel·lectual, a la veritat, d'acord amb la seva consciència. Però la cosa ja no rutllava tan bé respecte a un altre aspecte de la ciència: *l'empipadora* exigència de l'exactitud. El sentir-se obligat a l'exactitud, a la mesura precisa, era una cosa que no formava part de la seva natura".³¹ Freud mateix confessà: "En el transcurs dels meus primers anys a la universitat, em vaig sentir obligat a descobrir que les particularitats i limitacions inherents als meus dots personals em vedaven tot reeiximent en molts dels sectors científics on la meua avidesca juvenívola m'havia menat a capficar-me".³²

2. LA CONCEPCIÓ FREUDIANA DEL MÈTODE CIENTÍFIC

Freud no fou conscient de no usar el mètode científic, ans sempre proclamà el seu ús (*II.*). Tanmateix Freud tenia una visió molt particular del mètode de la ciència: "Hem sentit expressar més d'una vegada l'opinió que una ciència ha de basar-se sobre conceptes fonamentals, clars i definits precisament. En realitat, cap ciència, ni encara la més exacta, no comença per tals definicions. El vertader principi de l'activitat científica consisteix més aviat en la descripció de fenòmens, que després son agrupats, ordenats i relacionats entre ells. Ja en aquesta descripció es fa inevitable aplicar al material determinades idees abstractes extretes de diversos sectors i, sens dubte, no sols de l'observació del nou conjunt de fenòmens descrits. Més imprescindibles resulten encara tals idees —els ulteriors principis fonamentals de la ciència— a la subsegüent elaboració d'aquesta. Al començ han de presentar cert grau d'indeterminació, i és impossible parlar d'una clara delimitació de llur significat mitjançant repetides referències al material del qual semblen derivades, però en realitat els és subordinat. Presenten, doncs, considerades estrictament, el caràcter de convenció, circumstància on tot depèn que no siguin elegides arbitràriament, sinó que es trobin determinades per importants relacions amb la matèria empírica, relacions que creiem endevinar abans de fer-se'ns assequibles llur coneixement i

demostració. Sols després d'una més fonda investigació del camp de fenòmens de què es tracti resulta possible precisar més llurs conceptes fonamentals científics i modificar-los progressivament, a fi d'estendre en gran mesura llur esfera d'aplicació, fent-los així irrefutables. Aquest podria ésser el moment de concretar-los en definició. Però el progrés del coneixement no tolera tampoc la inalterabilitat de llurs definicions. Com ens ho evidencia l'exemple de la Física, també els "conceptes fonamentals" fixats en definicions experimenten una perpètua modificació del contingut".³³

Freud exagerà els aspectes il·lògics del mètode científic (*I.*). Són molt remarcables els trets empiristes de la concepció freudiana, empirisme inevitable perquè tota tècnica és empírica. Aquest empirisme de la psicoanàlisi féu dir al seu creador: "...la vertadera base de la (ciència) és únicament l'observació".³⁴ Tot succeeix com si Freud es limitàs a "recollir observacions" (*I.*).¹² Però això és un miratge, perquè les observacions freudianes no són objectives (*II.1.*). D'altra banda aquestes "observacions" són interpretades comprensivament i aplicades, en contra de llur natura, a tot (*II.2.*). I justament aquesta generalització interpretativa no és verificable experimentalment com Freud mateix remarcà: "fent-los així irrefutables".³⁵

E. Jones escriví sobre el mètode del seu mestre: "Així és com treballava la seva ment. Quan copsava un fet simple, però significatiu, sentia i sabia que es tractava d'un cas representatiu de quelcom general o universal, i la idea de reunir estadístiques sobre el cas era una cosa completament estranya a la seva manera d'ésser. Aquesta és una de les coses que d'altres estudiosos, homes de treball més disciplinats i escrupolosos, li han retret a Freud. Però aquesta és la manera de treballar de les ments genials".³⁵

3. ESTUDI D'UN CAS CONCRET

Totes les obres de Freud exhalen un aire de provisionalitat, com si llur autor fos molt escrupolós a l'hora de considerar com a vàlida una "hipòtesi". Tanmateix aquesta provisionalitat és aparent, perquè la "hipòtesi" intuïda i dubtosa és coniderada,

La metodologia de Freud

generalment, com a demostrada dins l'obra següent. D'altra banda, les "observacions" noves no sempre s'ajusten a la "hipòtesi", en aquest cas no sols és "plastificada" la "hipòtesi" (II.3.) sinó que l'autor arriba a dubtar allò que conta el pacient (II.1.).¹⁸ Ambdós procediments s'encaminen a augmentar la credibilitat de la "hipòtesi". A fi de fer-la totalment creïble, Freud exagera el grau d'especulació sobre certs detalls secundaris, especulacions que són formalment rebutjades, en els millors dels casos, després d'un debat ampli. Aquest senzill sistema permet desviar l'atenció de la "hipòtesi" que així roman incòlume.

A tall d'exemple examinarem *Un cas de paranoia que contradia la teoria psicoanalítica d'aquesta malaltia*, 1915.³⁶ Es tracta d'un cas legal. Un advocat sol·licità a Freud un dictamen sobre la demanda d'una senyoreta per persecució. El demandat era un home amb qui ella havia tingut una aventura sexual. Freud s'entrevistà amb la demandant dues vegades, una juntament amb el misser i l'altra tot sol. La senyoreta, de 30 anys i reputació sense taca, després de forta sol·licitació per part d'un company de feina, havia visitat privadament aquest a sa casa en dues ocasions. Després de la segona visita amorosa la demandant es començà a considerar perseguida per ell, tot afirmant que "havia abusat de la seva confiança (...) per a fer prendre per un espectador amagat fotografies de llurs tendres cites d'amor, podent ara exhibir tals fotografies i desacreditar-la, a fi d'obligar-la a deixar la seva feina".³⁶

- a) "*Teoria*" prèvia. L'homosexualitat és la base de la paranoia. "Als estudis psicoanalítics s'havia afirmat que el paranoic lluitava contra una intensificació de les seves tendències homosexuals, cosa que indicava en el fons una elecció narcisista d'objecte, i s'hi afirmava, a més, que el perseguidor era, en darrer terme, la persona estimada o antigament estimada".³⁷ És a dir, el perseguidor seria del mateix sexe que el perseguit. Aquesta "hipòtesi" provenia de la interpretació de l'autobiografia d'un paranoic,³⁸ obra que Freud publicà quatre anys abans de l'examinada.
- b) "*Provisionalitat*" de la "hipòtesi". Dins l'obra que examinam, Freud continuà afirmant: "Certament no havíem atribuït una validesa general i sense excepcions a aquest principi de l'homosexualitat com a condició de la paranoia; però allò

que ens havia retingut havia estat només la consideració de no haver-ne disposat encara d'un nombre suficient d'observacions".³⁷ Per això interessà a Freud comptar amb aquest cas.

- c) *Problema*. Aquest cas contradeia formalment la solució proposada per a l'anterior³⁸ i l'evidència de la clínica. En mots de Freud: "Dins la literatura psiquiàtrica no falten, certament, casos on el malalt es creia perseguit per persones d'altre sexe; però la lectura de tals casos no produïa, sens dubte, la mateixa impressió que veure's directament davant un d'ells. Tot allò que els meus amics i jo havíem pogut observar i analitzar havia confirmat sense dificultats la relació de la paranoia amb l'homosexualitat. En canvi, el cas que ens ocupa contradeia obertament tal hipòtesi".³⁹
- d) *El nus gordià*. "Davant aquest estat de coses, el més senzill era renunciar a derivar generalment de l'homosexualitat la mania persecutòria i abandonar totes les deduccions enllaçades amb aquest principi. O al contrari, sumar-se a l'opinió de l'advocat i reconèixer, com ell, en el cas un esdeveniment real, exactament interpretat per la subjecte, i no una combinació paranoica. Per la meua part, albirí una tercera possibilitat, que en principi ajornà la decisió. Recordí quantes vegades hom jutja erròniament els malalts mentals per no haver-se'n ocupat amb el deteniment necessari i no haver reunit així sobre llur cas dades suficients".⁴⁰ Aquesta tercera sortida motivà una única entrevista personal de Freud amb la senyoreta demandant.
- e) *Solució*. A l'entrevista personal sortiren d'altres personatges, sa mare vídua i la directora de la seva feina, i més detalls, de les entrevistes amoroses i de la vida de la demandant, malgrat la mala disposició de la senyoreta a contar coses. Amb tot això Freud solucionà el cas: "Les noves dades aportades esvaeixen, en primer lloc, tot dubte sobre la natura patològica de la sospita. Reconeixem sense dificultat que l'anciana directora, de blancs cabells, és una substitució de la mare; que l'home estimat és situat, malgrat la seva joventut, en el lloc del pare, i que el poder del complex matern és el que obliga la subjecte a suposar l'existència d'un enamorament entre dos protagonistes tan desiguals, malgrat la inversemblança de tal sospita. Però amb això desapareix també l'apa-

rent contradicció de les teories psicoanalítiques, segons les quals el desenvolupament d'un deliri persecutori pressuposa l'existència d'un intens lligam homosexual".⁴⁰

"Reconeixem ara el terreny que trepitjam. L'estimat continua essent un subrogat del pare, i el lloc de la mare ha estat ocupat per la pròpia subjecte (...) la nostra heroïna s'ha alliberat de la seva dependència homosexual de sa mare. Ho ha aconseguit mitjançant una petita regressió. En comptes de prendre la mare com a objecte amorós, s'ha identificat amb ella, ocupant el seu lloc".⁴¹ "Tornem ara al fet singular que la subjecte es defensi contra l'amor a un home mitjançant la producció d'un deliri paranoic. La clau d'aquesta singularitat ens és oferida per la mateixa trajectòria evolutiva del deliri. Aquest es dirigia originàriament, com era d'esperar, contra una dona; però després *s'efectuà sobre el mateix terreny de la paranoia l'avanç des de la dona a l'home com a objecte*".⁴²

- f) *L'esquer*. Per tal d'evitar la inversemblança de l'anterior solució, del prestidigitacional canvi de pares, etc., cal que la sospita d'incredibilitat caigui sobre un altre afer, tot mostrant-se rigorós amb aquesta sospita. El resultat és l'aparença de versemblança de la solució proposada, a més d'una mostra d'exigència metodològica. En aquest cas, Freud es fixà en una manifestació de la demandant: que a la segona cita amorosa havia sentit el soroll d'una cambra fotogràfica en desaparar-se.

"A l'examen dels accidents causals del cas podem dir-ne més coses, però sense exigir que el lector ens acompanyi, perquè la manca de més fonda investigació analítica ens impedeix abandonar ací el terreny de les probabilitats. La malalta havia afirmat a la nostra primera entrevista que tot d'una d'adonar-se del soroll havia demanat per les seves causes, i que el seu amic l'havia atribuït a un rellotge petit col·locat damunt la taula. Per la meua part, em prenc la llibertat de considerar aquesta part del relat de la pacient com un error mnèmic. (...) Però com no he parlat mai amb el protagonista d'aquesta història ni tampoc poguí prosseguir l'anàlisi de la jove, m'és impossible de provar la meua hipòtesi."

"Encara podia aventurar-me a avançar més en l'anàlisi de

la “causalitat” suposadament real. Per a mi no existí en absolut cap soroll. La situació on la subjecte es trobava justificava una sensació de batec o percussió al clitoris, i aquesta sensació fou projectada després per ella a l'exterior, com a percepció provinent d'un objecte. (...) Naturalment, no puc garantir que la malalta, per a qui jo no era sinó un estrany, la intervenció del qual li era imposada pel seu advocat, fos completament sincera en el seu relat d'allò esdevingut a les seves cites amoroses, però la unicitat de la contracció del clitoris coincideix amb la seva afirmació que no arribà a lliurar-se per complet al seu enamorat. A la repulsió final de l'home intervingué així, segurament, ultra la “consciència moral”, la insatisfacció”.⁴¹

- g) *Generalització*. “Solucionada” així aquesta “aparent” contradicció amb la teoria psicoanalítica, “el cas objecte del treball present ha de constituir, doncs, el prototipus de molts d'altres”.⁴² El cas fou “resolt” amb totes les seves complicacions i implicacions en 3.612 mots, i esdevé el model de casos futurs: “...concloure que una vegada satisfeta la líbido heterosexual, els components homosexuals coexcitats es manifesten a l'atac de gelosia” (d'un cas publicat set anys després de l'examinat.)⁴³

EXPOSICIÓ DE LA “TEORIA” PSICOANALÍTICA

Com a resultat de no haver usat el mètode científic, les idees de Freud no constitueixen una ciència. Tanmateix considerarem la "teoria" psicoanalítica com si fos una teoria científica, i la tractarem com a tal. Tot exposant-la remarcarem els seus aspectes constructius, deductius i jeràrquics. Ací la lògica ha d'impe-
rar necessàriament (*I.*, *II.3.*). No és una tasca gens fàcil, perquè Freud escrivia espontàniament i no corregia gaire.³⁰ Moltes de vegades, perduts dins el laberint de les seves obres, hem pensat que la seva influència hauria estat menor, si no nul·la, d'haver exposat amb claredat les seves idees. Aquest defecte també ha ajudat al desconeixement de la psicoanàlisi, tal com ja ha estat assenyalat en els mots preliminars de la present monografia.

IV. “HIPÒTESI NECESSÀRIA”

Aquesta hipòtesi actua, dins la “teoria” psicoanalítica, com l'axioma o postulat bàsic. Les altres en són derivades o són simples “corol·laris”. Segons Freud, aquesta “hipòtesi” es refereix al funcionament fonamental del “sistema nerviós”, de “l'aparell anímic”, de “l'aparell psíquic”, de la “vida nerviosa”, de la “vida psíquica”.

El 1892 Freud formulà la “hipòtesi necessària” per primera vegada, amb el nom de “teorema de la constància de les sumes d'excitació”: “El sistema nerviós té la tendència de mantenir constant, en les seves condicions funcionals, quelcom que hom pot denominar “suma d'excitació”. Procura mantenir aquesta precondició de la salut, resolent associativament tot increment sensorial de l'excitació o descarregant-lo mitjançant una reacció motora apropiada”.⁴⁴

La concepció freudiana de l'activitat del sistema nerviós, com a supressor o desviador de l'estimulació, topa frontalment amb la funció integradora atribuïda al sistema nerviós, i que és la comunament acceptada des de la seva formulació per Sherrington⁴⁵ el 1906. Freud, però, continuà mantenint la seva peculiar visió fisiològica de l'activitat nerviosa. Així el 1915 escriví: “No sols aplicam al nostre material determinades convencions com a conceptes fonamentals, ans ens servim, a més, d'algunes complicades *hipòtesis* per a guiar-nos en l'elaboració del món dels fenòmens psicològics. Ja hem delineat abans en termes generals

“Teoria” psicoanalítica

la més important d'aquestes hipòtesis; només ens resta fer-la ressortir expressament. És de natura *biològica*, labora amb el concepte de tendència (eventualment amb el de l'educació) i el seu contingut és com segueix: el sistema nerviós és un aparell al qual pertoca la funció de suprimir els estímuls que fins a ell arriben, a reduir-los a llur mínim nivell, i que, si això fos possible, voldria mantenir-se lliure de tot estímulo. Admetent interinament aquesta idea, sense parar esment en la seva determinació, atribuirem, en general, al sistema nerviós la labor del *venciment dels estímuls*”.⁴⁶

El 1920 tornà a exposar la seva “hipòtesi necessària” tot adduint l'autoritat de G. T. Fechner (1801-1887), fundador de la psicofísica: “Malgrat tot, no ens pot ésser indiferent veure que un investigador tan penetrant com G. Th. Fechner adopta una concepció (...) coincident en essència amb la que nosaltres hem deduït de la nostra labor psicoanalítica”.²⁴ Aquesta referència és curiosa, perquè línies amunt Freud ha rebutjat les experiències de la psicofísica (II.3.). I encara que escriví, ell, que la seva “hipòtesi necessària” és derivable de les idees que Fechner⁴⁷ publicà el 1873 sobre el “principi d'estabilitat”, no per això varià la seva formulació: “...la hipòtesi que una de les tendències de l'aparell anímic és la de conservar el més baix possible o, almenys, constant la quantitat d'excitació existent dins ell”⁴⁸ “...haver reconegut la tendència dominant de la vida psíquica, i per ventura també de la vida nerviosa, l'aspiració a minorar, mantenir constant o fer cessar la tensió de les excitacions internes...”⁴⁹

La darrera formulació és del 1924: “A una altra banda hem presentat el principi que regeix tots els processos anímics com un cas especial de la *tendència a l'estabilitat* (Fechner), adscriuint així a l'aparell anímic la intenció d'anul·lar la magnitud d'excitació a ell affluent o, almenys, la de mantenir-la dins un nivell poc alt”.⁵⁰ Com veiem, malgrat la imprecisió, la formulació és la mateixa en essència.

V. DERIVATS DE LA “HIPÒTESI NECESSÀRIA”

La “teoria” psicoanalítica es desenvolupa a partir de la “hipòtesi necessària”. Aquesta “hipòtesi” funciona com una construcció transempírica, perquè allò que hom pot observar serien les seves manifestacions. Aquestes manifestacions es concreten en tres “principis”: el del “plaer” (V.1.), el de la “realitat” (V.2.) i el del “nirvana” (V.3.). Els “principis” ja serien normes de la conducta explícita i observable. Però aquests “principis” són evolutivament i conceptualment llefiscosos per a fer prediccions vàlides.

1. EL “PRINCIPI DEL PLAER”

El concepte freudià de “plaer” és un concepte negatiu, ço és, implica la manca d'estimulació o, en tot cas, un minvament de l'estimulació. Per contra, el seu concepte de “dolor” és el revers del “plaer”: augment d'estimulació. Freud parlà poques vegades de “dolor” sinó de “desplaer”, “insatisfacció” o “augment de tensió”.

El 1920 el “principi del plaer” era indistingible de la “hipòtesi necessària”: “En la teoria psicoanalítica suposam que el curs dels processos anímics és regulat automàticament pel principi del plaer; és a dir, creiem que el dit curs té el seu origen en una tensió

“Teoria” psicoanalítica

desplaent i emprèn llavors una direcció tal que el seu resultat darrer coincideix amb una minoració de l'esmentada tensió i, per tant, amb un estalvi de desplaer i una producció de plaer”.²⁴

2. EL “PRINCIPI DE LA REALITAT”

“Sabem que el principi del plaer correspon a un funcionament primari de l'aparell anímic i que és inútil, i fins i tot perillós en gran mesura, per a l'autoafirmació de l'organisme davant les dificultats del món exterior. Sota l'influx de l'instint de conservació del *jo* és substituït el principi del plaer pel *principi de la realitat*, que, sense abandonar el propòsit d'una consecució final del plaer, exigeix i aconsegueix l'ajornament de la satisfacció i la renúncia a algunes de les possibilitats d'assolir-la, i ens força a acceptar pacientment el desplaer durant la llarga marrada per arribar al plaer”⁴⁸ (per a “l'instint del *jo*” vegeu VII.1.). Remarqueu la “perillositat” del “principi del plaer” (VII.3.2.).

3. EL “PRINCIPI DEL NIRVANA”

El 1905 Freud⁵¹ tractà de l'existència d'augment de tensió plaents i de “distensions desplaents”, però si tornà sobre la qüestió el 1924 fou per mirar de lligar aquests fets amb el seu “principi del plaer”. Semblava que la posició més raonable i parsimoniosa era renunciar als conceptes del “principi del plaer” i de la “hipòtesi necessària”. Freud, però, d'acord amb el seu tarannà (III.3), mantingué ambdós conceptes; la “solució” en aquest cas fou enfosquir el “principi del plaer”:

“...és indubtable que existeixen tensions plaents i distensions desplaents. L'estat d'excitació sexual ens ofereix un exemple perfecte de tal increment plaent de l'estímul i segurament no és l'únic. El plaer i el desplaer no podien ésser referits, per tant, a l'augment i la disminució d'una quantitat que denominam tensió de l'estímul, bé que, sens dubte, presenten una estreta relació

amb aquest factor. Però no semblen enllaçar-se amb aquest factor quantitatiu, sinó amb cert caràcter d'ell, d'indubtable natura qualitativa. Hauríem avançat molt en psicologia si poguéssim indicar quin és aquest caràcter qualitatiu. Potser sigui el ritme, l'ordre temporal de les modificacions, dels augments i disminucions de la quantitat d'estímul. Però no ho sabem".⁵⁰

Després d'aquesta reformulació clarscura del "principi del plaer", aquest deixà d'entroncar-se directament amb la "hipòtesi necessària". Per això li calgué un nom nou per al funcionar bàsic del sistema nerviós (IV.): "Bàrbara Low ha donat a aquesta suposada tendència el nom de *principi del nirvana*, denominació que nosaltres acceptem".⁵⁰

4. FUNCIONAMENT GLOBAL

A tall de resum, Freud construí un model de sistema nerviós basat en l'arc reflex (VII.3.1.). D'ací la confusió entre "estimulació" i "excitació". El sistema nerviós freudià tracta de minorar o eliminar l'estimulació, o excitació, i és el "principi del nirvana" l'expressió d'aquest funcionament bàsic. El "principi del plaer" disminuïria certa qualitat de l'estimulació. El "principi de la realitat" posposa la disminució quantitativa i/o qualitativa de l'estimulació fins al moment adient. "Cap d'aquests principis (del nirvana, del plaer i de la realitat) és anul·lat pròpiament pels altres, i en general coexisteixen els tres harmònicament, encara que de vegades hagin de sortir conflictes provocats per la diversitat de llurs finalitats, la disminució quantitativa de la càrrega d'estímul, la constitució d'un caràcter qualitatiu d'ella, o l'ajornament temporal de la descàrrega d'estímul i l'acceptació provisional de la tensió desplaent".⁵⁰ Sembla com si hi hagués tres "principis", però en realitat només n'hi ha un: el "principi del nirvana", perquè els altres dos no són sinó transformacions d'aquest: "...el principi del nirvana (...) ha experimentat als éssers animats una modificació que el convertí en el principi del plaer, i a partir d'ara evitarem confondre en un de sol ambdós principis... i la modificació d'aquest darrer principi, el *principi de la realitat*, correspon a la influència del món exterior".⁵⁰

“Teoria” psicoanalítica

Com veiem, Freud construí una “psicologia” profunda, en sentit epistemològic. És a dir, és una “teoria”, la freudiana, que aspira no sols a explicar la conducta externa del sistema sinó també les seves estructures i conducta interna. Breu, és una “teoria” psicofisiològica. O almenys aquest fou el ver intent de Freud, encara que només fos per formació: “...vaig aconseguir d’aprendre just el necessari per a esdevenir un neuropatòleg...”.⁵² Ja el 1888 prologant un llibre de Bernheim⁵³ expressà la seva preocupació per l’anatomia i la fisiologia cerebrals, i hi escriví: “No posseïm cap criteri que ens permeti discernir exactament un procés psíquic d’un altre de fisiològic (...) perquè la “consciència”, sigui el que sigui aquesta,...”.⁵⁴ Tal intent psicofisiològic implicava justament tot això, l’eliminació dels conceptes mentalistes, encara que confongués, com Pàvlov,⁵⁵ “psíquic” amb “fisiològic”.

Però les intencions foren traïdes per la falsa metodologia usada. D’ací la psicofisiologia mentalista (VII.3.1.) de Freud. Aquest publicà en una obra pòstuma: “El punt de partida del dit estudi (psíquic) ve donat pel singular fenomen de la consciència, un fet refractari a tota explicació i descripció. No obstant això, quan qualcú es refereix a la consciència, sabem de seguida per pròpia experiència el que amb allò vol significar”. I hi afegí a peu de pàgina: “Un corrent psicològic extrem, com el conductisme, sorgit als Estats Units, creu poder construir una psicologia fent abstracció d’aquest fet bàsic”.⁵⁶ Voldríem remarcar que aquesta referència és de les poques que féu Freud de fonts psicològiques.

VI. ELS INSTINTS

Freud usà indistintament els mots *Instinkt* i *Trieb*, essent un l'equivalent llatinitzat de l'altre. Aquesta sinonímia ha originat una gran polèmica que intentarem resumir. L'instint, com veurem (VI.1.), ocupa un lloc importantíssim dins la "teoria" psicoanalítica. Ara bé, la concepció freudiana de l'instint és molt defectuosa, fins i tot si la comparam amb la "clàssica" (Darwin, Drever, W. James, Hobhouse, McDougall, etc.). Aquest defecte de construcció (VI.2.) s'ha agreujat amb el temps, car no endebades el concepte d'instint ha sofert una revisió a fons els darrers decennis.⁵⁷ Per això alguns psicoanalistes^{58, 59} s'estimen més proclamar que Freud es referia a una altra cosa que no l'instint, abans de reformular el concepte o d'admetre l'equivocació. Segons aquests psicoanalistes, Freud distingiria entre l'instint en el sentit biològic i aplicable als animals (*Instinkt*), i "l'impuls" (*Trieb*), o en tot cas "l'impuls instintiu psicoanalític",⁵⁸ aplicable als humans i "descobert" mitjançant la psicoanàlisi.

Pensem que Freud es referia, tant amb *Instinkt* com amb *Trieb*, a l'instint per una partida de raons:

- a) Freud no escrivia posant-hi cura, i així els seus escrits no són modèlics en precisió i exactitud terminològica.³⁰
- b) El concepte freudià d'instint és paregut al "clàssic", tot i que Freud no tingué en compte els esforços dels seus contemporanis per a perfeccionar el concepte. A les seves obres les

“Teoria” psicoanalítica

citacions de filòsofs i literats ultrapassen les de biòlegs o etòlegs, que són quasi nul·les.

- c) Les rares vegades que Freud es referí als “instints animals” ho feu en un pla d’igualtat amb els “humans”.⁶⁰ Així, el 1905 escribí: “Per a explicar les necessitats sexuals de l’home i de l’animal suposa la Biologia l’existència d’un “instint sexual” de la mateixa manera que suposa per a explicar la fam un instint de nutrició”.⁶⁰ El 1920 explicà “l’obsessió de repetició” dels humans, “que mostren en alt grau un caràcter instintiu”, per les “penoses migracions” de “certs peixos” i “les migracions dels ocells de pas”.⁶¹ El 1924 escribí: “L’atribució parcial de l’art, la religió i l’ordre social, a la ingerència d’energies instintives sexuals, essent rebuda com una denigració dels més alts patrimonis de la cultura, hom proclamà solemnement que l’home també tindria d’altres interessos, a més dels sexuals, però hom oblidà en la cuïta que també en té l’animal —car només està supeditat a la sexualitat esporàdicament en certes èpoques, i no permanentment, com l’home—; oblidant que aquests altres interessos no foren mai negats en l’home, i que en demostrar-se llur origen d’elementals fonts instintives animals, hom no en redueix gens la vàlua de conquesta cultural”.⁶²
- d) El problema no és el de la distinció entre “instint animal” i “impuls psicoanalític”, aquesta dicotomia no existia per a Freud, el problema vertader és per què hom no ha aplicat la teoria psicoanalítica als animals, ja que Freud ho preveïa a una de les seves obres pòstumes: “Aquest esquema general d’un aparell psíquic pot admetre’s també com a vàlid per als animals superiors, similars psíquicament a l’home. Deven suposar que hi existeix un *super-jo*, en tot ésser que, com l’home, hagi tingut un període més aviat prolongat de dependència infantil. També hi cap acceptar inevitablement la distinció entre un *jo* i un *allò*. La psicologia animal no ha escomès encara l’interessant problema que ací es planteja”⁶³ (vegeu VII.3.1.).
- e) Els traductors de la versió castellana de les obres de Freud (apèndix) ni han reparat aquest problema. Tanmateix J. Strachey, el traductor anglès de l’*Standard Edition*, s’enfrontà amb ell i conclougué que no hi ha raons per a distingir entre *Instinkt* i *Trieb*, i traduí ambdós mots per *instinct*.⁶⁴

1. IMPORTÀNCIA DE L'INSTINT

El sistema nerviós és, per a Freud, un aparell supressor de l'estimulació (IV.) Segons la "teoria" psicoanalítica, l'estimulació pot procedir de l'exterior o de l'interior de l'organisme. Els estímuls exteriors són fàcils de suprimir mitjançant la fugida i/o llur transformació efectora. El prototipus d'actuació del sistema nerviós freudià amb l'estimulació externa és el reflex: "un estímul aportat *des* de l'exterior al teixit vivent (de la substància nerviosa) és derivat *cap* a l'exterior mitjançant l'acció. Aquesta acció aconsegueix el seu fi sostraint la substància estimulada a la influència de l'estímul, allunyant-la de l'esfera d'actuació d'aquest (...) per a deixar, fixades les característiques essencials de l'estímul, basta admetre que actua com un impuls únic, que pot ésser, per tant, suprimit mitjançant un únic acte adequat, el tipus del qual serà la fugida motora davant la font d'on emana".³³

Per contra, els estímuls interns són impossibles d'eliminar mitjançant la fugida. D'ací que l'organisme sempre els tingui presents i esdevinguin els motors, o impulsors, de la conducta. D'ací la importància dels instints dins la "teoria": "...els estímuls instintius no procedeixen del món exterior, sinó de l'interior de l'organisme. Per aquesta raó actuen diferentment sobre l'anímic i exigeixen, per a llur supressió, distints actes".³³ L'instint "...no actua mai com una *font impulsiva momentània*, sinó sempre com una força *constant*. No procedint del món exterior, sinó de l'interior del cos, la fugida és ineficaç contra ell. A l'estímul instintiu el denominarem millor *necessitat*, i allò que suprimeix aquesta necessitat és la *satisfacció*. Aquesta pot ésser assolida únicament per una transformació adequada de la font d'estímul intern".⁴⁶ Bona part de la "teoria" psicoanalítica és dedicada a l'estudi de les dites "transformacions instintives".

2. L'INSTINT PSICOANALÍTIC

Com hem vist suara, Freud considerarà l'instint com un estímul interior de força constant. Per contra, els "clàssics" de l'instint conceberen aquest com una força *constantment recur-*

“Teoria” psicoanalítica

rent que necessitava per al seu desencadenament tant un estímul interior com un d'*exterior*. Entendre l'instint com una força constant permeté a Freud assimilar-lo a un vector. Així, l'*origen* del vector és la “font” de l'instint: “aquell procés que es desenvolupa a un òrgan o a una part del cos”; el *punt d'aplicació* és “l'objecte” de l'instint: “aquell en el qual, o per mitjà del qual, pot l'instint assolir la seva satisfacció (...) No és res necessàriament exterior al subjecte, sinó que pot ésser una part qualsevol del seu propi cos...”; l'*escalar*, la “peremptorietat”: “la suma de força o la quantitat d'exigència de treball que representa”; el *sentit* i la *direcció* el “fi”: “la satisfacció, que només pot ésser assolida per la supressió de l'estat d'excitació de la font de l'instint”.⁶⁵

3. “PUNT DE VISTA ECONÒMIC”

Els vectors, els instints freudians, són homogenis quant a l'escalar: “...tots els instints són qualitativament iguals i (que) llur efecte no depèn sinó de les magnituds d'excitació que porten amb ells i, potser, de certes funcions d'aquesta quantitat. Les diferències que presenten les funcions psíquiques dels diversos instints poden atribuir-se a la diversitat de les fonts d'aquests. Més endavant, i en una relació distinta, arribarem, de tota manera, a aclarir què significa el problema de la qualitat dels instints”.⁶⁶ Nou exemple de la manera de procedir de Freud (*III.3.*). Aquest “problema” no fou mai aclarit, ni en aquesta obra ni en cap altra. En tot cas, nou anys més tard, 1924, tornà a plantejar el “problema”, a propòsit de la reformulació del “principi del plaer”, tot deixant-lo pendent (*V.3.*). Tanmateix, Freud sempre implicà posteriorment l'homogeneïtat dels instints. Així publicà pòstumament: “Hem comprovat que els instints (...) poden substituir-se mútuament, passant l'energia de l'un a l'altre, procés aquest que encara hom no ha arribat a comprendre suficientment”.⁶⁷ Aquesta homogeneïtat permet de fer prediccions tal com la de satisfer la fam mitjançant la sexualitat.

Per a Freud, doncs, els instints es diferencien per llur magnitud d'excitació, i aquesta és funció de la “font” de l'instint.

Freud anomenà l'estudi d'aquestes magnituds el "punt de vista (...) *econòmic*, que aspira a perseguir els destins de les magnituds d'excitació i a establir-ne una estimació, almenys relativa".⁶⁸ Si el sistema nerviós freudià supprimeix l'excitació, resulta que són els instints els únics posseïdors d'energia, però, com d'altra banda l'instint sexual és omnipresent a les obres de Freud (VII.), d'ací que el nom freudià per a designar la seva energia, "líbido", sigui quasi sinònim "d'energia psicoanalítica". La definició de "lívido" més formalitzada és de l'any 1921: "*Libido* és un terme pertanyent a la teoria de l'afectivitat. Designam amb ell l'energia —considerada com a magnitud quantitativa, per bé que ara com ara no mesurable— dels instints relacionats amb tot allò susceptible d'esser comprès sota el concepte d'*amor*".⁶⁹

Entre les primeres referències a aquesta "energia" la més clara és del 1894: "...en les funcions psíquiques cal distingir una cosa (cabal de l'afecte, magnitud de l'excitació), que té totes les propietats d'una quantitat —encara que no posseïm cap mitjà per a mesurar-la—; una cosa susceptible d'augment, disminució, desplaçament i descàrrega, que s'estén per les traces mnèmiques de les representacions com una càrrega elèctrica per les superfícies dels cossos. Aquesta hipòtesi, en la qual es basa ja la nostra teoria de la "derivació per reacció", pot utilitzar-se amb el mateix sentit que els físics utilitzen la del corrent de fluid elèctric. De tota manera, resta de moment justificada per la seva utilitat per a la síntesi i l'explicació de molts diversos estats psíquics".⁷⁰ Malgrat la postulada quantitativitat d'aquesta energia, hom troba a faltar al llarg de les obres de Freud nombres quantitativs (II.1.).

4. FISIOLOGIA I FISIOPATOLOGIA DE "L'ENERGIA" PSICOANALÍTICA

A primer cop d'ull, és difícil de compaginar unes "fonts" d'estimulació interna (instints) amb la "hipòtesi necessària" (IV.). ¿Com poden existir unes "fonts" d'estimulació formant part d'un "aparell" supressor de l'estimulació? Això només és una paradoxa de la "teoria", per tal com Freud situà les "fonts" instintives dins l'organisme però fora del sistema nerviós: "La

“Teoria” psicoanalítica

font de l'instint és un procés excitant un òrgan, i el seu fi més pròxim és fer cessar l'excitació del dit òrgan”.⁷¹ Segons la “hipòtesi necessària” és el sistema nerviós l'encarregat de suprimir l'estimulació o excitació (IV.). D'altra banda, al si del sistema nerviós hi ha excitació “a les traces mnèmiques de les representacions com una càrrega elèctrica” (70; VI.3.). Podem suposar que aquestes càrregues interiors segueixen el “principi del plaer” (V.1.) tot esperant la possibilitat de llur descàrrega. Però tard o d'hora l'excitació instintiva haurà de descarregar-se sobre “l'objecte”, aconseguint-se així la “satisfacció” o “supressió de l'estat d'excitació de la font de l'instint” (VI.2.).⁶⁵ Però, en definitiva, com passa l'excitació de la “font” a “l'objecte”? “L'objecte” “no és res necessàriament exterior al subjecte, sinó que pot ésser una part qualsevol del seu propi cos...” (VI.2.).⁶⁵ Tot sembla indicar que el vehicle de “l'energia” és el propi sistema nerviós, tot i essent un aparell supressor d'excitació.

Vet ací el problema cabdal de la “teoria” psicoanalítica. La qüestió és: qui fa la vectació de “l'energia” instintiva? Tot succeeix com si la neurofisiologia freudiana no hagués pogut resoldre aquest problema a causa de la “hipòtesi necessària”. Ja el 1895 Freud intentà formalitzar una psicofisiologia i una neurofisiologia⁷² plantejant-se aquest problema, entre d'altres, però l'intent no reeixí i no fou publicat sinó pòstumament. La solució vingué de les característiques de l'energia freudiana. Quasi sense adonar-se'n el lector, Freud passa d'una neurofisiologia a una paraneurofisiologia, d'una energia fisiològica a una altra, diguem-ne, d'etèria. Un dels senyals n'és l'interès de Freud per la parapsicologia.^{73, 74}

Les primeres idees, en aquest sentit, es troben a les lletres que envià el 1893 al seu amic Fliess. En elles la parella coital és considerada com un sistema energètic tancat, on l'home i la dona bescanvien energia. Així, Freud es plantejà el “problema” següent: “Pot ésser l'anestèsia sexual de la dona una altra cosa sinó un resultat de la impotència (de l'home. T.)?”.⁷⁵ I les tesis següents: “En virtut de la seva etiologia, la neurastènia de l'home és acompanyada sempre per impotència relativa. La neurastènia de la dona és la conseqüència directa de la neurastènia masculina, a través de la disminució de potència que aquesta causa a l'home”.⁷⁶ També hi són visions de conjunt: “La *neurosi mixta* de la dona es deriva de la neurastènia masculina en tots aquells fre-

Comitè encarregat d'evitar desviacions doctrinals dins el moviment psicoanalític. No tenint la pseudo-ciència sistemes objectius per a verificar les seves afirmacions, ha de recórrer a arguments d'autoritat (II.3). Freud depurà el moviment de discrepants: Adler i els seus deixebles (1911), Stekel (1912) i Jung (1913), que considerava "el meu successor i delfí". Aquesta última depuració l'afectà fonamentalment. Per això Jones li proposà (1913) la creació d'un comitè secret, compost d'incondicionals, i encarregat d'aquesta desagradable labor. La fotografia mostra els seus membres: Otto Rank, Karl Abraham, Max Eitingon, Ernest Jones, Freud, Sandor Ferenczi i Hans Sachs. El comitè deixà d'actuar com a tal el 1926, després de l'heterodòxia d'un dels seus membres, Otto Rank. I encara un altre membre, Ferenczi, fou declarat heterodox més tard (1932).

qüents casos on l'home, essent neurastènic sexual, ha perdut una part de la seva potència. L'element histèric concomitant és el resultat directe de la retenció d'excitació a l'acte sexual. Quant menor la potència de l'home, tant més predominant serà la histèria de la dona, al punt que el neurastènic sexual és més apte per a tornar la seva dona histèrica que neurastènica".⁷⁷ "En general, he arribat a la convicció que l'angoixa no està vinculada a una conseqüència psíquica, sinó a una conseqüència física dels abusos sexuals. Tal conclusió em fou subministrada per un cas notablement pur de neurosi d'angoixa per coit interromput a una dona tranquil·la i *totalment frígida*. És que, d'altra manera, l'esmentada relació no tindria cap sentit..."⁷⁸

Vint-i-un anys després, aquestes idees continuaven vigents al pensament freudià. El 1914 Freud explicà l'enamorament com "un empobriment de la libido del jo en favor de l'objecte".⁷⁹ La pèrdua de "l'objecte" estimat implica una pèrdua "d'energia", una "depressió". Qui estima i és estimat, està compensat de la pèrdua energètica per la "libido" que li dona "l'objecte" estimat-estimador. Per això, el neuròtic "on ha quedat empobrit el jo per les excessives càrregues d'objecte" pot aspirar a "la guarició per l'amor, que el subjecte prefereix, en general, a l'analítica".⁸⁰ L'any 1920 fou molt més explícit després d'exposar uns experiments sobre la reproducció dels protozous: "A la investigació dels protozous hem vist ja que la fusió de dos individus sense divisió subsegüent, la còpula actua sobre ambdós (...). Al meu parer, aquesta observació pot ésser presa com a model per a l'efecte de la còpula sexual. Però, de quina manera aconseguim la fusió de dues cèl·lules poc diferenciades tal renovació de la vida? L'experiment que substitueix la còpula dels protozous per l'actuació d'excitacions químiques, i fins mecàniques, permet una resposta segura: això succeeix per l'afluència de noves magnituds d'excitació. Cosa que és favorable a la hipòtesi que el procés de la vida de l'individu condueix, obeint causes internes, a l'anivellament de les tensions químiques; ço és, a la mort, mentre que la unió amb una substància animada, individualment diferent, eleva les dites tensions i aporta, per dir-ho així, noves *diferències vitals*, que han d'ésser després *esgotades vivint-les*".⁴⁹

L'energia psicoanalítica, justament pel fet d'ésser etèria, pot ésser "derivada per reacció", "desplaçada", "projectada", "convertida", "fixada", "introjectada", "reprimida", "sublimada", "re-

“Teoria” psicoanalítica

gressada”, etc. Aquests processos de “l’energia” són la base d’una parafisiopatologia. El 1914 Freud considerà que “l’hipocondríac retreu el seu interès i la seva libido —amb especial claredat aquesta darrera— dels objectes del món exterior i els concentra ambdós sobre l’òrgan que el preocupa”.⁸¹ Els esquizofrèncs (“parafrèncs”), els histèrics i els obsessius també hi són explicats: “Aquests malalts que he proposat qualificar de *parafrèncs* mostren dues característiques principals: la mania de grandesa i la manca de tot interès pel món exterior (persones i coses). Aquesta darrera circumstància el sostreu a l’influx de la psicoanàlisi, que no pot fer així res per al seu socors. Però la indiferència del parafrènc davant el món exterior presenta trets peculiaríssims, que cal determinar. També l’histèric o el neuròtic obsessiu perden llur relació amb la realitat, i, tanmateix, l’anàlisi ens demostra que no han trencat llur relació eròtica amb les persones i coses. La conserven en llur fantasia; ço és, han substituït els objectes reals per d’altres d’imaginariis, o els han mesclat amb ells, i, d’altra banda, han renunciat a realitzar els actes motors necessaris per a la consecució de llurs fins en tals objectes. Aquest estat és el que coneixem amb el nom d’*introversió de la libido*, segons terme afortunat de Jung. El parafrènc es comporta molt diferentment. Sembla haver retirat realment la seva libido de les persones i les coses del món exterior, sense haver-les substituït per d’altres en la seva fantasia”.⁸² Resumint: histèrics i obsessius ho són per haver retirat llur “energia sexual” de les persones i de les coses, encara que l’han situada sobre llurs “representacions”. El cas de l’esquizofrènc té un pronòstic pitjor, perquè “l’energia” no és situada ni sobre les “representacions”.

5. MECÀNICA DE LA RADIACIÓ

El 1914 Freud per a explicar el trafegament de “l’energia” acudí, com el 1894, al fluid elèctric (VI.3.):⁷⁰ “...podem aproximar-nos a la qüestió de per què la vida anímica es veu forçada a (...) carregar de libido objectes exteriors. La resposta deduïda de la ruta mental que anam seguint seria que l’esmentada necessitat sorgeix quan la càrrega libidinosa del jo ultrapassa certa mesura.

Un egoïsme intens protegeix contra la malaltia; però, al capdavant, hem de començar a estimar per a no emmalaltir i emmalaltim quan una prohibició interior o exterior ens impedeix estimar”.⁸³

Nogensmenys el mateix any 1914 Freud començà a canviar subtilment la concepció de “l’energia psíquica”. Ja no és tant un fluid com l’elèctric, sinó un fluid llefiscós. Alhora accentuà la consideració de l’individu com a sistema energètic tancat (VI.4.), amb una quantitat constant d’energia: “Ens formam així la idea d’una càrrega libidinosa primitiva del *jo*, d’on surten després les magnituds de libido destinades a carregar els objectes; però en el fons continua subsistent al *jo*, i ve a ésser respecte a les càrregues dels objectes el que és el cos d’un protozou amb relació als pseudòpodes d’ell destacats (...). Quant major és la primera, tant més pobre és la segona. La libido objectivada ens sembla assolir el seu màxim desenvolupament a l’amor, que se’n presenta com una dissolució de la pròpia personalitat en favor de la càrrega d’objecte, i té la seva antítesi a la fantasia paranoica de “la fi del món”.⁸⁴ La idea de la “massa protoplasmàtica”⁸⁵ fou la definitiva.

VII. CLASSIFICACIÓ DELS INSTINTS

Freud no acceptà cap de les classificacions proposades al seu temps per als instints car les considerà arbitràries.^{86, 87} Per això en construí dues, bé que, com féu una ampliació de la primera, en realitat en són tres de diferents. Aquestes classificacions són funció de la comprensió dels fenòmens de conducta, i la comprensió és mudable segons la subjectivitat. Així no és estrany que aquestes classificacions siguin molt distintes i fins oposades entre elles. Les classificacions instintives freudianes són bàsicament dualistes, volgutament dualistes. Això no vol dir que implicàs, Freud, l'existència de dos únics instints, però sí dos conjunts d'instints antagònics.

1. PRIMERA CLASSIFICACIÓ

Aquesta classificació fou exposada per Freud el 1914,³⁴ el 1915⁸⁶ i el 1920. En aquest darrer any publicà: "La psicoanàlisi, que no podia prescindir d'establir qualche hipòtesi sobre els instints, s'atingué al començ a la diferenciació popular d'ells, expressada amb els termes "fam" i "amor". Aquesta divisió, que, com a mínim, no constituïa una nova arbitrarietat, ens bastà per a avançar considerablement en l'anàlisi de la psiconeurosi. El

“Teoria” psicoanalítica

concepte de sexualitat, i amb ell el d'un instint sexual, naturalment calgué que fos ampliat fins a abraçar més coses que allò relatiu a la funció procreadora, i això originà greu escàndol al món greu i distingit, o simplement hipòcrita”.⁸⁷

L'esquema d'aquesta classificació és:

Instints del “jo” (“conservació”, “fam”)

Instints sexuals (“amor”)

Freud el 1915 escriví sobre els instints sexuals: “són molt nombrosos, procedeixen de múltiples i diverses fonts orgàniques, actuen al començ independentment els uns dels altres i sols ulteriorment romanen units en una síntesi més o menys perfecta. El fi a què cadascun d'ells tendeix és la consecució del *plaer orgànic*, i només després de llur síntesi entra al servei de la *procreació*, amb la qual cosa s'evidencien llavors, generalment, com a instints sexuals. A llur primera aparició recolzen en primer lloc sobre els instints de conservació, dels quals no se separen després sinó molt poc a poc, seguint també en el trobament d'objecte els camins que els instints del *jo* els marquen. Part d'ells roman associada a través de tota la vida als instints del *jo*, donant-los components libidinosos, que passen fàcilment inadvertsits durant la funció normal i sols es fan clarament perceptibles als estats patològics. Es caracteritzen per la facilitat amb què es reemplacen els uns als altres i per llur capacitat de canviar indefinidament d'objecte”.⁸⁸

L'exposició anterior seria un tant clara, si Freud hagués explicat més els instints del “jo” i el seu paper dins aquesta primera classificació. Probablement no comptà, ell, en aquest temps, amb material clínic “comprensible” des d'una patologia dels instints del “jo”. Tanmateix, aquests instints ocuparien, mitjançant metamorfosis progressives, un paper central dins la “teoria” psicoanalítica. Els “instints del jo” esdevindrien els “instints agressius primaris” (VII.3.2.) tot essent l'expressió del “principi del nirvana” (V.3.).

Freud mateix remarcà el caràcter popular de la seva primera divisió instintiva.⁸⁷ Malgrat això insistí que aquesta divisió seria d'origen biològic o, en tot cas, no contradiria la biologia.⁸⁶ Nova prova que demostra l'intent de Freud de construir una “teoria” psicofisiològica (V.4.). Una tal teoria necessàriament ha d'ancorar-se a la biologia, i així ho reconegué Freud: “...haurem de recordar que totes les nostres provisionalitats psicològiques

hauran d'ésser adscrites qualche vegada a substrats orgànics, i trobarem aleshores versemblant que siguin matèries i processos químics especials els que exerceixin l'acció de la sexualitat i facilitin la continuació de la vida individual en la de l'espècie. Per la nostra banda, atenem també aquesta probabilitat, encara que substituint les matèries psíquiques especials per energies psíquiques especials".³⁴ Observem, d'altra banda, la insistència en l'especialitat de les "energies psíquiques" (VI.4.) i la confusió entre "psíquic" i "fisiològic" (V.4.).

2. AMPLIACIÓ DE LA PRIMERA CLASSIFICACIÓ

Si la primera classificació instintiva de Freud era imprecisa, aquesta ampliació encara ho és molt més, i també a causa dels "instints del jo". Aquesta vegada pareix com si els "instints del jo" s'esfumessin encara més, i com si llurs "components libidinosos, que passen fàcilment inadvertits" es fessin molt patents i passessin al primer pla. Això és conseqüència de la confusió freudiana entre explicacions causals i relacions comprensibles (II.2.). La comprensibilitat és limitada i no generalitzable a situacions anàlogues, perquè la seva essència és el concret, l'ací i l'ara. El 1914 Freud confessà que la primera divisió dels instints "em fou imposada per l'anàlisi de les neurosis pures de transferència (histèria i neurosis obsessives)",³⁴ on hi hauria una lluita entre els "instints del jo" ("repressors") i els "instints sexuals" ("reprimits").

De "l'anàlisi" (comprensió) de la "parafrènia" (esquizofrènia) i del "jo"⁸⁹ necessàriament n'havia d'eixir una comprensió nova. Aquesta comprensió implicà que els "instints del jo" serien "instints sexuals" que usarien el "jo" com a "objecte". D'ací que la nova classificació instintiva³⁴ sigui:

Libido narcisista ("instints del jo", "libido pròpia del jo")

Libido d'objectes (libido "que carrega els objectes")

Aquesta classificació és dual i senzilla com la primera, però molt més fosca. Freud mateix ho reconegué: "Cert, representacions tals com una líbido del jo, una energia dels instints del jo, etc., no són ni molt clares ni molt riques en contingut...".⁸⁴ Però

“Teoria” psicoanalítica

el problema és un altre. Si Freud invalidava la primera classificació instintiva, això comportava rebutjar l'etiologia que proposà per a les “neurosis de transferència”. Aquesta situació dilemàtica no era gens nova per a Freud (*III.3.*, *V.3.*). En sortí tot mantenint-se en ambdues posicions: “...tal descobriment nou no invalidava en absolut la nostra antiga fórmula que la psico-neurosi reposa sobre un conflicte entre els instints del *jo* i els instints sexuals. Però la diferència entre ambdues espècies d'instints, que primitivament hom creia indeterminadament qualitativa, devia considerar-se ara d'altra manera; ço és, com a tòpica. Especialment la neurosi de transferència, que constitueix el veritable objecte d'estudi de la psicoanàlisi, continua essent el resultat d'un conflicte entre el *jo* i el revestiment libidinós de l'objecte”.⁸⁷ Quant a l'esmentada “tòpica”, vegeu *VII.3.1.*

La volguda dualitat instintiva s'esfuma dins aquesta perspectiva. Pareix que tot és “libido”, una espècie “d'energia general de la psique”.³⁴ Hem d'assenyalar que un heterodox de la psicoanàlisi freudiana, C. G. Jung,⁹⁰ havia arribat a una conclusió semblant. Freud escriví sobre aquesta coincidència amb mots pejoratius per al seu ex-deixeble (“especulació”) i reservant-se el lèxic científic (“investigació”): “D'aquesta manera semblà com si també la lenta investigació psicoanalítica hagués arribat al mateix resultat que l'especulació de Jung sobre la libido primordial...”.⁹¹

3. A LA RECERCA DE LA DUALITAT PERDUDA

La segona, i definitiva, classificació freudiana dels instints és un retorn a un dualisme instintiu clar i llampant. L'antagonisme instintiu era imprescindible. El sistema nerviós freudià (*IV.*), ell tot sol (*V.4.*), no podria “explicar” la conducta diversa dels humans i les seves desviacions i patologies. Recordem que la psicoanàlisi no és sinó un intent d'explicació *post hoc* d'uns fets clínics (*II.3.*). Tal sistema nerviós donaria finalment com a resultat monòton un allunyament i refús del “món exterior”. Són els instints, els únics posseïdors d'energia “interna” (*VI.1.*), els responsables de l'enfrontament amb la “realitat” a causa de

llur recerca “d’objecte”. Si entre els instints, que són homogenis (VI.3.), no hi hagués disparitats d’objectius el resultat predit no s’adequaria tampoc a la conducta diversa. D’ací la necessitat de dualitat, de conflicte, entre els instints, tot i que Freud s’assegurà una altra font conflictiva, ultra la instintiva o bàsica. Aquesta altra font conflictiva ideada per Freud no acomplí plenament l’objectiu a causa de la dinàmica interna de la “teoria”.

3.1. *Una temptativa avortada*

Freud concebí el sistema nerviós com a compost de diferents parts. El 1900 justificà aquesta divisió de “l’aparell anímic” per la necessitat de conflictivitat que suava esmentàvem. La seva justificació mostra l’aire de “provisionalitat” típic (III.3.): “...no tenen altre objecte que ajudar-nos en una temptativa d’arribar a la comprensió de la complicada funció psíquica total, dividint-la i adscriuint cadascuna de les seves funcions aïllades a un dels elements de l’aparell. La temptativa d’endevinar la composició de l’instrument psíquic mitjançant tal divisió no ha estat empresa encara, que jo sàpiga. Per la meua banda, no trobo res que pugui oposar-se a ella. Crec que ens és lícit deixar lliure curs a les nostres hipòtesis, sempre que conservem una perfecta imparcialitat de judici i no prenguem la nostra feble carcassa per un edifici d’absoluta solidesa”.⁹² No cal dir que això darrer no fou complit ni per Freud, ans aquesta divisió “tòpica” és una de les parts de la “teoria” psicoanalítica més famoses.

La divisió “tòpica” no és anatòmica, sinó fisiològica (V.4.) tot tenint com a model l’arc reflex: “La idea que així se’ns ofereix és la d’una *localitat psíquica*. Prescindirem per complet de la circumstància d’ésser-nos conegut també anatòmicament l’aparell anímic que ací es tracta i eludirem així mateix tota possible temptació de determinar en l’esmentat sentit la localitat psíquica”.⁹² “Ens representam, doncs, l’aparell anímic com un instrument compost, als elements del qual donam el nom d’*instàncies*, o, per a major plasticitat, de *sistemes*. Fet això, manifestem la nostra sospita que tals sistemes presentin una orientació especial constant entre ells, (...) l’excitació recorre els sistemes d’acord amb una successió temporal determinada. (...) El primer que ens

“Teoria” psicoanalítica

cria l'atenció és que aquest aparell compost (...) posseeix una direcció. Tota la nostra activitat psíquica surt d'estímuls (interns o externs) i acaba en innervacions. D'aquesta manera adscriuim a l'aparell un extrem sensible i un extrem motor. (...) ...l'aparell psíquic ha d'estar construït com un aparell reflector. El procés de reflexió és també el model de totes les funcions psíquiques”.⁹³

Tot ajudant-se de dibuixos continuà Freud: “Introduïrem ara fonamentalment una primera diferenciació a l'extrem sensible. Les percepcions que arriben fins a nosaltres deixen dins el nostre aparell psíquic una traça que podem anomenar *traça mnèmica*. La funció que es refereix a aquesta traça mnèmica la denominarem memòria. (...) ...els estímuls de percepció són acollits per un sistema anterior de l'aparell que no en conserva res d'ells; ço és, que manca de tota memòria, i que darrera aquest sistema n'hi ha un altre que transforma l'excitació momentània del primer en traces duradores”.⁹³ “Si poguessim comprovar que la memòria i la qualitat s'exclouen recíprocament per a la consciència (...) se'ns oferiria una visió prometedora de les condicions de l'excitació de la neurona”.⁹⁴ Remarquem, una vegada més, el nivell neurofisiològic usat per Freud (V.4.).

“Al darrer dels sistemes situats a l'extrem motor li donam el nom de *preconscient* per a indicar que els seus processos d'excitació poden passar directament a la consciència sempre que siguin complides determinades condicions; per exemple, la de certa intensitat i certa distribució d'aquella funció a la qual donam el nom d'atenció, etc. Aquest sistema és també el que posseeix la clau de l'accés a la motilitat. Al sistema que es troba darrera d'ell li donam el nom d'*inconscient* perquè no comunica amb la consciència sinó a través del *preconscient*, sistema que imposa al procés d'excitació, a manera de peatge, determinades transformacions”.⁹⁵

Vint anys després, el 1920, Freud començà a canviar la seva idea de la “tòpica anímica”. La primera idea “tòpica” (“preconscient”, “conscient”, “inconscient”) no fou prou conflictiva. No podia succeir d'altra manera a causa de la concepció “fisiològica”, mecànica, de l'arc reflex. Per això la nova divisió “tòpica” fou antropomòrfica, per tal de recollir les segures fonts de conflictivitat convencionals. Aquesta vegada, Freud dividí “l'aparell psíquic” en “jo”, “super-jo” i “allò”. L'antiga divisió, naturalment, no fou anul·lada. Així, de vegades l'escrit freudià implica l'existència de sis “localitats psíquiques”, d'altres vegades l'an-

tiga divisió és emprada com a qualitats de la nova “tòpica”, per exemple “el jo conscient” o “el jo inconscient”.

El 1923 Freud escriví sobre la primera divisió “tòpica” i sobre el “jo”: “En el curs subsegüent de la labor psicoanalítica resulta que també aquestes diferenciacions són pràcticament insuficients. Aquesta insuficiència sobresurt sobretot en el cas següent: suposam en tot individu una organització coherent dels seus processos psíquics, a la que consideram com el seu *jo*. Aquest *jo* integra la consciència, que domina l'accés a la motilitat; ço és, la descàrrega de les excitacions al món exterior, essent aquella la instància psíquica que fiscalitza tots els seus processos parcials”.⁹⁶

Tot i que el mot freudià “super-jo” aparegué el 1923, la més clara exposició sistemàtica del concepte és del 1933: “No hi ha res en nosaltres que tan regularment separem del nostre *jo* i enfrontem a ell com la nostra consciència moral. (...) Podria dir simplement que la instància especial que comença a distingir al *jo* és la consciència moral, però és més prudent deixar independentment aquesta instància i suposar que la consciència moral és una de les seves funcions, i l'altra l'autoobservació, indispensable com a premissa de l'activitat jutjadora de la consciència moral. I com el reconeixement d'una existència independent exigeix per a allò que així existeix un nom propi, donarem en endavant a aquesta instància, enfonsada dins el *jo*, el nom de *super-jo*. (...) El *super-jo* aplica un rigorosíssim criteri moral al *jo*, inermes a la seva mercè; esdevé un representant de la moralitat i ens revela que el nostre sentiment de culpabilitat moral és expressió de la pugna entre el *jo* i el *super-jo*. (...) El paper que després pren el *super-jo* és primer fet per un poder exterior, per l'autoritat dels pares”.⁹⁷

També el 1933 Freud escriví clarament sobre “l'allò”: “No esperareu que de l'allò pugui comunicar-vos grans coses. És la part fosca i inaccessible de la nostra personalitat (...) Ens aproximam a l'allò mitjançant comparacions, designant-ho com un caos o com una caldera: plena d'estímuls bullents. Ens imaginam que es troba obert a l'extrem, orientat cap al somàtic, i que acull allí dins ell les necessitats instintives, que troben en ell llur expressió psíquica, però no podem dir en quin substrat. Es carrega d'energia, emanada dels instints; però manca d'organització, no genera una voluntat conjunta i sí sols l'aspiració a

“Teoria” psicoanalítica

donar satisfacció a les necessitats instintives d'acord amb les normes del principi del plaer. (...) Evidentment, l'allò no coneix cap valoració; no coneix el bé ni el mal ni cap moral. (...) Al nostre parer, tot el que l'allò conté són càrregues d'instint que demanen derivació”.⁹⁸

Com podem veure, aquesta nova “tòpica” freudiana no aportà gens de novetat. No superà el conflicte clàssic del “jo” entre la “consciència moral” i la “passió”: “Un proverbi adverteix la impossibilitat de servir dos senyors alhora. El pobre jo està més amoïnada: serveix tres amos severs i s'esforça a conciliar llurs exigències i llurs mandats. Tals exigències difereixen sempre, i de vegades semblen irreconciliables (...) Els seus tres amos són el món exterior, el *super-jo* i l'allò”,⁹⁹ mots de Freud. Evidentment, en incorporar-se aquest antagonisme tradicional Freud guanyà possibilitats per a “explicar” la patologia psíquica. Però, realment, ni això guanyà perquè a nivell “teòric” psicoanalític aquest combat ja existia entre el “principi del plaer-nirvana” (“allò”) d'una banda, i el “principi de la realitat” (“món exterior”-“super-jo”) de l'altra (V.4.).

Per altra part aquesta nova “tòpica” creà un important problema “econòmic”: el del “jo”. Efectivament, l'energia de “l'allò” seria interna, és a dir, instintiva (VI.1.). L'energia del “super-jo” seria externa, que una vegada a l'interior de “l'aparell anímic” generaria el que podríem anomenar “fugides internes”, igual com suposà Freud que es comportava l'organisme davant l'estimulació externa (VI.1.). Però l'energia del “jo” ha d'ésser “interna” quasi per definició, i, d'altra banda, no és concebible una “fugida interna” davant el “jo”, perquè, qui fugiria? De qualque manera podria haver tingut Freud presents aquestes implicacions de la seva “teoria”, encara que no ho manifestà, quan conclogué: “No és, doncs, a penes necessari justificar la hipòtesi que el jo és aquella part de l'allò que fou modificada per la proximitat i la influència del món exterior, i preparada per a rebre els estímuls i servir de protecció contra ells, essent així comparable a la capa cortical de què s'envolta un nòdul de substància vivent. (...) En sentit dinàmic (el jo) és feble; totes les seves energies li són prestades per l'allò. (...) La relació del jo amb l'allò podria comparar-se a la del genet amb el seu cavall. El cavall subministra l'energia per a la locomoció; el genet té el privilegi de fixar la meta i dirigir els moviments del robust

animal".¹⁰⁰ "Originalment, sens dubte, tot era *allò*; el *jo* es desenvolupà de l'*allò* per la influència incessant del món exterior. Durant aquesta lenta evolució, certs continguts de l'*allò* passaren a l'estat preconscient i s'incorporaren així al *jo*; d'altres romangueren intactes a l'*allò*, formant el seu nucli, difícilment accessible".¹⁰¹

Restà ben clar que el "*jo*" és una part de "l'*allò*". Això fa que aquesta nova "*tòpica*" pugui ésser considerada com una temptativa avortada. Freud necessitava un model capaç d'originar conflictes, capaç d'adequar-se a la clínica (II.3.).¹⁵ Aquesta "*tòpica*" no hi aportà res de nou, al funcionament del sistema nerviós psicoanalític (V.4.): vist que el "*jo*" freudià no té autonomia, no pot generar conflictivitat. La conflictivitat bàsica romangué entre aquest sistema nerviós i l'estimulació exterior, d'una banda, i l'estimulació interior o instintiva, de l'altra. Breu, entre el "principi del nirvana", i l'estimulació exterior ("món exterior", "super-*jo*") i/o interior ("*allò*", "*jo*"). "El poder de l'*allò* expressa el vertader propòsit vital de l'organisme individual: satisfer les seves necessitats innates".¹⁰² D'ací que Freud cercàs un conflicte bàsic dins el "fosc i inaccessible" *allò*, tot ordenant el seu "caos". Cosa que implicà un retorn, molt coherent dins la "teoria", als instints. "Denominam *instints* les forces que suposam actuant darrera les tensions causades per les tensions de l'*allò*".¹⁰² Vet ací les raons internes de la "teoria" per a desembocar en una classificació instintiva nova i totalment coherent amb la resta d'ella.

3.2. Segona classificació

Aquesta classificació fou fonamentalment exposada per Freud el 1920: "Estudiant el desenvolupament de la libido del nin a la seva fase més primera, arribam al coneixement que el *jo* és el dipòsit vertader i primitiu de la libido, que surt després d'ell per a arribar a l'objecte. El *jo* passà, per tant, a ocupar un lloc entre els objectes sexuals i fou reconegut a l'acte com el més significatiu d'ells. Quan la libido romaní així dins el *jo*, hom la denominà narcisista. Aquesta libido narcisista era també, naturalment, l'exteriorització de l'energia dels instints sexuals en el

“Teoria” psicoanalítica

sentit analític; instints que haguérem d'identificar amb els “instints de conservació”, reconeguts des del primer moment. Aquests descobriments demostraren la insuficiència de la dualitat primitiva d'instints del *jo* i instints sexuals (...) Devem accentuar tant més el caràcter libidinós dels instints de conservació quan gosam ara fer una passa més, reconeixent en l'instint sexual “l'eros”, que tot ho conserva, i derivant la libido narcisista del *jo* de les aportacions de libido amb què es mantenen unides les cèl·lules del soma” (vegeu VII.2.).⁸⁷

Poc a poc Freud recreà una mitologia presocràtica: “D'aquesta manera la libido dels nostres instints sexuals coincidiria amb “l'eros” dels poetes i filòsofs, que manté unit tot l'animat”.¹⁰³ Aprofitant el mite, Freud creà un conflicte bàsic entre “l'eros” i les forces separadores o destructores: “La nostra concepció era *dualista* des d'un començament i ara ho és encara més des que denominam l'antítesi, no ja instints del *jo* i instints sexuals ans instints de vida i instints de mort”.¹⁰³ Així, la classificació definitiva dels instints fou:

Instints de vida (“eros”)

Instints de mort

Els “instints de mort” expressarien la tendència de la vida a tornar a l'estat inorgànic primigeni. Fins ací el mite clàssic. D'altra banda aquests instints arrodoneixen la “teoria”: constituint els instints, per a Freud, l'única font d'energia “interna”, d'on pot provenir l'energia per al funcionament del sistema nerviós?, d'on prové la força per a la “hipòtesi necessària” (IV.5.), per al “principi del nirvana” (V.3.)? Naturalment, dels instints, dels “instints de mort”. “Quasi tota l'energia que omple l'aparell (psíquic) procedeix dels impulsos instintius que li són inherents”.⁴⁸ “El *principi del nirvana* expressa la tendència de l'instint de mort; el *principi del plaer* representa l'aspiració de la libido”.⁵⁰

Bé que “els instints de mort semblen efectuar silenciosament la seva labor”,¹⁰⁴ bé que no es fan notar, Freud tornà novament a la biologia per a basar-los-hi. Així després d'una llarga disquisició sobre la vida dels protozous concloué: “No s'ha realitzat, doncs, la nostra esperança que la Biologia rebutjàs de pla el reconeixement dels instints de la mort, i si continuam tenint motius per a això podem, sens dubte, seguir suposant llur existència”.¹⁰³

Quan Freud introduí el 1920 el seu concepte “d’instints de mort” ho féu com era habitual en ell. És a dir, amb provisionalitat: “Hom podria demanar-me si jo mateix estic— i fins a quin punt— convençut de la viabilitat d’aquestes hipòtesis. La meua resposta seria que ni tinc una plena convicció de llur certesa ni mir d’inspirar ningú. O més ben dit: no sé fins a quin punt crec en elles. (...) Podem molt bé lliurar-nos a una reflexió i seguir-la per a veure fins on ens mena, exclusivament per una curiositat científica, o, si es vol, en qualitat d’*advocatus diavoli*, bé que sense que l’acceptar tal càrrec signifiqui parcialitat ni cap pacte tenebrós. No neg que la tercera passa que ací faig en la teoria dels instints no pot aspirar a la mateixa seguretat que les dues que la precediren”.¹⁰⁵ Ja hem estudiat aquest procediment de desviació del dubte (III.3.).

Tanmateix, Freud, seguint el seu procediment, considerà com a provades aquestes “hipòtesis”. Així, escriví a una obra pòstuma: “El primer dels dits instints bàsics persegueix el fi d’establir i conservar unitats cada vegada majors, és a dir, tendeix a la unió; l’instint de destrucció, per contra, cerca la dissolució de les connexions, destruint així les coses. En allò que es refereix a aquest, podem acceptar que el seu fi darrer és el de reduir la matèria vivent a l’estat inorgànic, de manera que també el denominam *instint de mort*. (...) A les funcions biològiques ambdós instints bàsics s’antagonitzen o combinen entre ells. Així, l’acte de menjar equival a la destrucció de l’objecte, amb l’objectiu final de la seva incorporació; l’acte sexual, a una agressió amb el propòsit de la més íntima unió. Aquesta interacció sinèrgica i antagònica d’ambdós instints bàsics origina tota la bigarrada varietat dels fenòmens vitals”.⁶⁷

Efectivament, tot pot ésser “explicat” mitjançant aquest antagonisme bàsic. El sadisme, la guerra, el masoquisme, el sado-masoquisme, el narcisisme, la mort, etc., són fàcilment “explicats”. Però Freud també “explicà” les neoplàsies malignes: “Podem, doncs, intentar d’aplicar la teoria de la libido, fruit de la labor psicoanalítica, a la relació recíproca de les cèl·lules i suposar que són els instints vitals o sexuals dins cada cèl·lula els que, prenent les altres cèl·lules com a objecte, neutralitzen parcialment els seus instints de mort, ço és, els processos per a ells incitats, i les conserven vivents d’aquesta manera, mentre que d’altres cèl·lules actuen anàlogament en benefici de les primeres,

“Teoria” psicoanalítica

i d'altres finalment, se sacrifiquen en l'exercici d'aquesta funció libidinosa. Les cèl·lules germinatives mateixes es comportarien d'una manera “narcisista”, qualificació que usam en la nostra teoria de les neurosis per a designar el fet que un individu conservi la seva libido, o sigui l'activitat dels seus instints vitals, com a provisió per a llur posterior magna activitat constructiva. Per ventura hom degui considerar també narcisistes, en el mateix sentit, les cèl·lules de les noves formacions nocives que destrueixen l'organisme. La Patologia tendeix a considerar l'innatisme dels gèrmens de tals formacions i a concedir-los qualitats embrionàries”.¹⁰³

El problema de la neutralització dels “instints de mort” és el punt feble de la “teoria”. Si aquests no són expulsats de l'individu, això representaria la seva destrucció. Per aquesta raó Freud concebé un intercanvi energètic amb el medi ambient de l'organisme:

PRINCIPI	SUBJECTE (JO)	DIRECCIÓ ENERGIA	OBJECTE (MÓN EXTERIOR)
Nirvana	Masoquisme primari	→	Sadisme
	Masoquisme secundari	↪	
Plaer	Narcisisme primari	→	Libido d'objectes
	Narcisisme secundari	↪	

Ara bé, d'on prové l'energia per a expulsar els “instints de mort”? “La libido ensopega en els éssers animats (pluricel·lulars) amb l'instint de mort o de destrucció en ells dominant, que tendeix a descompondre aquests éssers cel·lulars i a menar cada organisme elemental a l'estat d'estabilitat anorgànica (baldament tal estabilitat només sigui relativa). Se li planteja, doncs, la labor de fer inofensiu aquest instint destructor, i la fa tot orientant-se granment, i amb ajut d'un sistema orgànic especial, el sistema

muscular, cap enfora, contra els objectes del món exterior. (...) Ens manca per complet un coneixement psicològic dels camins i dels mitjans usats en aquesta domadura de l'instint de mort per la libido".¹⁰⁶ Com veiem, primer actuen els "instints de mort", igual com el "principi del plaer" és una modificació del "principi del nirvana" (V., III.). Segons això, no hi hauria d'haver éssers vivents, almenys pluricel·lulars. I si n'hi ha, moririen quan el seu sistema nerviós assoliria el punt de funcionament màxim, i a més amb una mort "plaent".

VIII. EPÍLEG

M. Bunge escriví: “Però el problema més important plantejat a la ciència per la pseudo-ciència és el següent: quins són els mecanismes psíquics i socials que han permès de sobreviure fins a l’edat atòmica supersticions arcaiques, com la fe en la profecia i la fe en els somnis que diuen la veritat oculta? Per què no s’esvaeixen les supersticions i llurs exuberants desenvolupaments, les pseudo-ciències, quan hom demostra la falsedat de llur lògica, de llur metodologia massa ingènua o maliciosa, i de llurs tesis, incompatibles amb les millors dades i les millors teories de què disposa la ciència?”¹⁰

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. FREUD, S.: "Las resistencias contra el psicoanálisis", 1924. *Obras Completas*, Vol. III, trad. R. Rey, Biblioteca Nueva, Madrid, 1968, p. 73.
2. BERNARD, C.: *Introducció a l'estudi de la Medicina Experimental*, 1865, trad. J. Pi-Sunyer, Arnau de Vilanova, Barcelona, 1931, 2 volums.
3. EINSTEIN, A.: "On the method of theoretical physics". *Philos. of Science*, 1, 163-169 (1934).
4. BAYÉS, R.: *Una introducción al método científico en psicología*, Fontanella, Barcelona, 1974 (hom no ha publicat, encara, la versió catalana).
5. GARCIA i SEVILLA, L.: *Extinció de RF 50, inhibició i personalitat en rates mascles Wistar*. Tesi doctoral no publicada, Universitat Autònoma de Barcelona, 1974.
6. CORACHAN, M.: *Diccionari de Medicina*, Salvat, Barcelona, 1936, p. 620.
7. GARCIA i SEVILLA, L.: "El lugar de la agresión en la teoría freudiana de los instintos", *Rev. Psiq. Psic. Med.*, 10, 25-43 (1971).
"Análisis metacientífico de la 'teoría' de Freud", *Rev. Latinoamer. Psicol.*, 8, 101-110 (1976).
8. FREUD, S.: "Unas palabras del Dr. Freud sobre la versión castellana de sus 'Obras Completas'". 1923. *Obras Completas*, Vol. I, trad. L. López-Ballesteros, Biblioteca Nueva, Madrid, 1967, p. 9.
9. JONES, E.: *Vida y obra de Sigmund Freud*, 1961; Vol. I, trad. M. Carlisky i J. Cano, Anagrama, Barcelona, 1970, p. 177.
10. BUNGE, M.: *La investigación científica. Su estrategia y su filosofía*, trad. M. Sacristán, Ariel, Barcelona, 1969, p. 60.
11. EINSTEIN, A.: *Lettres à Maurice Solovine*, Gauthier-Villars, París, 1956, p. 121.
12. BERNARD, C.: *Op. cit.*, pp. 108-109.

Anàlisi de la psicoanàlisi

13. BUNGE, M.: *Op. cit.*, p. 255.
14. FREUD, S.: "Los orígenes del psicoanálisis. Cartas a Wilhelm Fliess (carta 8-2-93)", *Op. cit.*, Vol. III, p. 649.
15. FREUD, S.: "Introducción al psicoanálisis", 1917. *Obras Completas*, Vol. II, trad. L. López-Ballesteros, Biblioteca Nueva, Madrid, 1968, p. 153.
16. "La histeria. 2) Historiales clínicos. III. Catalina", 1895, *Ibid.*, p. 73.
17. FREUD, S.: "La histeria. Omisiones importantes". 1924, *Op. cit.*, Vol. III, p. 972.
18. FREUD, S.: "Mas allá del principio del placer", 1920, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.102.
19. BUNGE, M.: *Op. cit.*, p. 760.
20. JASPERS, K.: *Psicopatología general*, trad. R. O. Saubidet i D. A. Santillán, 3.ª ed., Beta, Buenos Aires, 1966, pp. 352-355, 621-622.
21. *Ibid.* p. 355.
22. *Ibid.* p. 621.
23. FREUD, S.: "Introducción al psicoanálisis", 1917, *Op. cit.*, Vol. II, p. 154.
24. FREUD, S.: "Más allá del principio del placer", 1920, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.097.
25. FREUD, S.: "Una dificultad de psicoanálisis", 1917, *Op. cit.*, Vol. II, p. 1.108.
26. FREUD, S.: "Las resistencias contra el psicoanálisis", 1924, *Op. cit.*, Vol. III, p. 79.
27. EYSENCK, H. J. (Ed.): *Handbook of Abnormal Psychology*, Basic Books, Nova York, 1961.
28. EYSENCK, H. J.; WILSON, G. D. (Eds.): *The Experimental Study of Freudian Theories*, Methuen, Londres, 1973.
29. JONES, E.: *Op. cit.*, p. 55-56.
30. *Ibid.*, p. 56.
31. *Ibid.*, p. 63.
32. FREUD, S.: "Autobiografía", 1925, *Op. cit.*, Vol. II, p. 1.014.
33. FREUD, S.: "Los instintos y sus destinos", 1915, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.035.
34. "Introducción al narcisismo", 1914, *Ibid.*, p. 1.085.
35. JONES, E.: *Op. cit.*, p. 115.
36. FREUD, S.: "Comunicación de un caso de paranoia contrario a la teoría psicoanalítica", 1915, *Op. cit.*, Vol. I, p. 994.
37. *Ibid.*, p. 995.
38. FREUD, S.: "Observaciones psicoanalíticas sobre un caso de paranoia ('dementia paranoides') autobiográficamente descrito", 1911, *Op. cit.*, Vol. II, pp. 774 i 776.
39. FREUD, S.: "Comunicación de un caso de paranoia contrario a la teoría psicoanalítica", 1915, *Op. cit.*, Vol. I, p. 995-996.
40. *Ibid.*, p. 996.
41. *Ibid.*, p. 998.

Referències bibliogràfiques

42. *Ibid.*, p. 999.
43. "Sobre algunos mecanismos neuróticos en los celos, paranoia y la homosexualidad", 1922, *Ibid.*, p. 1.019.
44. FREUD, S.: "Aportaciones a los 'Estudios sobre la histeria', Carta a Josef Breuer (29-6-1892)", *Op. cit.*, Vol. III, pp. 363, 367.
45. SHERRINGTON, C. S.: *The integrative action of the nervous system*, Scribner, Nova York, 1906.
46. FREUD, S.: "Los instintos y sus destinos", 1915, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.036.
47. FECHNER, G. T.: *Einige Ideen zur Schöpfungs- und Entwicklungsgeschichte der Organismen*, Breitkopf und Härtel, Leipzig, 1873.
48. FREUD, S.: "Más allá del principio del placer", 1920, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.098.
49. *Ibid.*, p. 1.121.
50. "El problema económico del masoquismo", *Ibid.*, p. 1.024.
51. "Una teoría sexual", 1905, *Ibid.*, p. 806-808.
52. FREUD, S.: "Cartas a Wilhelm Fliess", lletra 29-8-1888, *Op. cit.*, Vol. III, p. 636.
53. *Die Suggestion und ihre Heilwirkung*, trad. S. Freud, F. Deuticke, Leipzig, 1888.
54. FREUD, S.: "Prólogo y notas al libro de Bernheim *La sugestión y sus aplicaciones terapéuticas*", *Op. cit.*, Vol. III, p. 986.
55. GARCIA I SEVILLA, L.: "Per a entendre Pàvlov", *Butlletí de la Societat Catalana de Biologia*, 2, 147-157 (1977).
56. FREUD, S.: "Compendio (o esquema) de(l) psicoanàlisis", 1940, *Op. cit.*, Vol. III, pp. 401 i 1.021.
57. BEACH, F. A.: "The descent of instinct", *Psychol. Rev.*, 62, 401-410, (1955).
58. SPITZ, R.: *The first year of life*. International Universities Press, Nova York, 1965.
59. LAPLANCHE, J.; PONTALIS, J. B.: *Vocabulaire de la Psychanalyse*, P.U.F., París, 1968.
60. FREUD, S.: "Una teoría sexual", 1905, *Op. cit.*, Vol. I, p. 771.
61. "Más allá del principio del placer", 1920, *Ibid.*, pp. 1.111 i 1.112.
62. FREUD, S.: "Las resistencias contra el psicoanálisis", 1924, *Op. cit.*, Vol. III, p. 77.
63. "Compendio (o esquema) de(l) psicoanálisis", 1940, *Ibid.*, pp. 394 i 1.013.
64. STRACHEY, J.: *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*, Vol. 1, Hogarth Press, Londres, 1966, pp. XXIV-XXVI.
65. FREUD, S.: "Los instintos y sus destinos", 1915, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.037.
66. *Ibid.*, pp. 1.037-1.038.
67. FREUD, S.: "Compendio (o esquema) de(l) psicoanálisis", 1940, *Op. cit.*, Vol. III, pp. 395 i 1.014.

Anàlisi de la psicoanàlisi

68. FREUD, S.: "Lo inconsciente", 1915, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.058.
69. "Psicología de las masas", 1921, *Ibid.*, p. 1.138.
70. "Las neuropsicosis de defensa", 1894, *Ibid.*, p. 180.
71. "Una teoría sexual", 1905, *Ibid.*, p. 787.
72. FREUD, S.: "Proyecto de una psicología para neurólogos", 1895, *Op. cit.*, Vol. III, p. 883.
73. "Psicoanálisis y telepatía", 1921, *Ibid.*, p. 372.
74. "El sueño y la telepatía", 1922, *Ibid.*, p. 96.
75. "Los orígenes del psicoanálisis. Cartas a Wilhelm Fliess. Manuscritos y notas de los años 1887 a 1902", *Ibid.*, p. 642.
76. *Ibid.*, p. 643.
77. *Ibid.*, pp. 646-647.
78. *Ibid.*, p. 656.
79. FREUD, S.: "Introducción al narcisismo", 1914, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.089.
80. *Ibid.*, p. 1.095.
81. *Ibid.*, p. 1.087.
82. *Ibid.*, p. 1.083.
83. *Ibid.*, p. 1.088.
84. *Ibid.*, p. 1.084.
85. FREUD, S.: "Compendio (o esquema) de(l) psicoanálisis", 1940, *Op. cit.*, Vol. III, pp. 396 i 1.016.
86. FREUD, S.: "Los instintos y sus destinos", 1915, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.038.
87. "Más allá del principio del placer", 1920, *Ibid.*, p. 1.119.
88. "Los instintos y sus destinos", 1915, *Ibid.*, pp. 1.038-1.039.
89. FREUD, S.: "Introducción al narcisismo", 1914, *Ibid.*, pp. 1.083-1.084.
90. JUNG, C. G.: *Wandlungen und Symbole der Libido*, Franz Denricke, Viena, 1912.
91. FREUD, S.: "Esquema del psicoanálisis", 1924, *Op. cit.*, Vol. II, p. 123.
92. FREUD, S.: "La interpretación de los sueños", 1900, *Op. cit.*, Vol. I, p. 544.
93. *Ibid.*, p. 545.
94. *Ibid.*, p. 546.
95. *Ibid.*, pp. 546-547.
96. "El 'yo' y el 'ello'", 1923, *Op. cit.*, Vol. II, p. 11.
97. "Nuevas aportaciones al psicoanálisis", 1933, *Ibid.*, pp. 906 i 907.
98. *Ibid.*, p. 913.
99. *Ibid.*, p. 915.
100. *Ibid.*, p. 914.
101. "Compendio (o esquema) de(l) psicoanálisis", 1940, *Op. cit.*, Vol. III, pp. 405 i 1.026.
102. *Ibid.*, pp. 394 i 1.014.

Referències bibliogràfiques

103. FREUD, S.: "Más allá del principio del placer", 1920, *Op. cit.*, Vol. I, p. 1.118.
104. *Ibid.*, p. 1.125.
105. *Ibid.*, p. 1.123.
106. "El problema económico del masoquismo". 1924, *Ibid.*, p. 1.026.

APÈNDIX

Les Obres de S. Freud

De totes les compilacions de les obres “psicològiques” de Freud, *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud* (ed. J. Strachey, Hogarth Press, Londres, 1953-1966, 24 vols.) excel·leix sobre la resta, incloent-hi l'alemanya. La *Standard Edition* és el punt de referència dels estudiosos moderns del pensament freudià. Per això l'hem usada per a ordenar i clarificar les traduccions fetes de les obres de Freud en les dues llengües foranes més usades al nostre país, el castellà i el francès, perquè les versions catalanes, cinc obres ressenyades al seu lloc corresponent, sols representen el 3,2% de la *Standard Edition*.

En castellà hom ha editat una compilació en tres volums (Freud, S., *Obras Completas*, trad., L. López-Ballesteros (I i II) i R. Rey (III), Biblioteca Nueva, Madrid, 1967-1968, 3 volums) no gens modèlica i amb falles evidents. Per exemple, hi ha repeticions (*Apéndice al análisis de Juanito (1909-1922)*, *Hallazgos (o Conclusiones)*, *ideas, problemas (1938)*, *Compendio (o Esquema) de(l) psicoanálisis (1940)*) i dates errades. En francès hi ha traduccions esparses recollides per Laplanche i Pontalis⁵⁹ i que hem usat.

La llista següent mostra les obres de Freud per l'any de llur

Apèndix

publicació. Com els títols no sempre són equivalents en les quatre llengües, hem optat per repetir-los en cada cas, cosa que facilita la consulta. El títol en anglès correspon a la versió de la *Standard Edition* (SE) seguit del volum i de l'any d'edició. El títol en castellà és el de les *Obras Completas* (OC) amb indicació del volum i de la pàgina inicial. El títol en francès, o en català, és seguit per la seva referència bibliogràfica. Hem mirat d'agrupar les matèries en aquells casos on era possible, encara que fos en detriment de l'ordre cronològic però guanyant en claredat (p. e., *Anàlisi d'una fòbia d'un nen de cinc anys* (1909)).

1887-1902. *Los orígenes del psicoanálisis. Cartas a Wilhelm Fliess. Manuscritos y notas de los años 1887 a 1902*. OC, III, 630.

La naissance de la psychanalyse, lettres à Wilhelm Fliess, notes et plans. P.U.F., París, 1956.

1888. *Prólogo y notas al libro de Bernheim "La sugestión y sus aplicaciones terapéuticas"*. OC, III, 977.

1892. *Aportaciones a los "Estudios sobre la histeria"*. (A) *Carta a Josef Breuer* (29-6-92). (B) *Sobre la teoría del acceso histérico*. (C) *Nota "III"*. OC, III, 363.

1893. *Charcot*. OC, I, 17.

1893. *On the Psychical Mechanism of Hysterical Phenomena: A Lecture*. SE, III (1962).

La histeria. 1) *El mecanismo psíquico de los fenómenos histéricos*. OC, I, 25.

Les mécanismes psychiques des phénomènes hystériques dins *Etudes sur l'hystérie*. P.U.F., París, 1956, p. 1.

1893-1895. *Studies on Hysteria*. SE, II (1955).

Prólogo de la primera edición. OC, III, 969.

La histeria. 2) *Historiales clínicos*. OC, I, 33.

La histeria. 3) *Psicoterapia de la histeria*. OC, I, 103.

Prólogos de la segunda edición. OC, III, 970.

Omisiones importantes. OC, III, 971.

Études sur l'hystérie. P.U.F., París, 1956.

1893. *Un caso de curación hipnótica, y algunas observaciones sobre la génesis de síntomas histéricos por "voluntad contraria"*. OC, I, 167.
1893. *Estudio comparativo de las parálisis motrices orgánicas e histéricas*. OC, I, 192.
1894. *The Neuro-Psychoses of Defence*. SE, III (1962).
Las neuropsicosis de defensa. OC, I, 173.
1895. *Obsessions and Phobias: Their Psychological Mechanism and Their Aetiology*. SE, III (1962).
Obsesiones y fobias. Su mecanismo psíquico y su etiología. OC, I, 200.
1895. *On the Grounds for Detaching a Particular Syndrome from Neurasthenia Under the Description "Anxiety Neurosis"*. SE, III (1962).
La neurastenia y la "neurosis de angustia". Sobre la justificación de separar de la neurastenia cierto complejo de síntomas a título de "neurosis de angustia". OC, I, 180.
1895. *A Reply to Criticisms of My Paper on Anxiety Neurosis*. SE, III (1962).
Crítica de la neurosis de angustia. OC, I, 211.
1895. *Proyecto de una psicología para neurólogos*. OC, III, 883.
Esquisse d'une psychologie scientifique dans La naissance de la psychanalyse, lettres à Wilhelm Fliess, notes et plans. P.U.F., París, 156. p. 307.
1896. *The Aetiology of Hysteria*. SE, III (1962).
La etiología de la histeria. OC, I, 132.
1896. *Further Remarks on the Neuro-Psychoses of Defence*. SE, III (1962).
Nuevas observaciones sobre las neuropsicosis de defensa. OC, I, 219.
1896. *Heredity and the Aetiology of the Neuroses*. SE, III (1962).
La herencia y la etiología de las neurosis. OC, I, 204.
1897. *Abstracts of the Scientific Writings of Dr. Sigmund Freud*. SE, III (1962).

Apèndix

1898. *The Psychical Mechanism of Forgetfulness*. SE, III (1962).
1898. *Sexuality in the Aetiology of the Neuroses*. SE, III (1962).
La sexualidad en la etiología de las neurosis. OC, I, 146.
1899. *Screen Memories*. SE, III (1962).
Los recuerdos encubridores. OC, I, 157.
1899. *Una premonición onírica cumplida*. OC, III, 369.
1900. *The Interpretation of Dreams*. SE, IV-V (1953).
La interpretació dels somnis, trad., J. Leite. Empúries, Barcelona, 1984.
La interpretación de los sueños. OC, I, 231.
Agregados y modificaciones de "La interpretación de los sueños". OC, III, 144.
Prólogo para la tercera edición inglesa de "La interpretación de los sueños". OC, III, 321.
La science des rêves. P.U.F. París, 1950.
Le rêve et son interprétation. Gallimard, París, 1925.
1901. *Autobiographical Note*. SE, III (1962).
1901. *The Psychopathology of Everyday Life*. SE, VI (1960).
Psicopatologia de la vida quotidiana. Edicions 62, Barcelona, 1966.
Psicopatología de la vida cotidiana. OC, I, 629.
Psychopathologie de la vie quotidienne. Payot, París, 1948.
1904. *Freud's Psycho-Analytic Procedure*. SE, VII (1953).
El método psicoanalítico de Freud. OC, II, 393.
La méthode psychanalytique de Freud dins De la technique psychanalytique. P.U.F., París, 1953. p. 1.
1905. *Fragment of an Analysis of a Case of Hysteria*. SE, VII (1953).
Análisis fragmentario de una histeria. OC, II, 605.
Fragment d'une analyse d'hystérie: Dora dins Cinq Psychanalyses. P.U.F., París, 1954, p. 1.
1905. *Jokes and Their Relation to the Unconscious*. SE, VIII (1960).
El chiste y su relación con lo inconsciente. OC, I, 825.

Le mot d'esprit et ses rapports avec l'inconscient. Gallimard, París, 1953.

1905. *Psychical (or Mental) Treatment.* SE, VII (1953).
Psicoterapia (tratamiento por el espíritu). OC, III, 449.
1905. *Psychopathic Characters on the Stage.* SE, VII (1953).
Personajes psicopáticos en el teatro. OC, III, 988.
1905. *On Psychotherapy.* SE, VII (1953).
Sobre psicoterapia. OC, II, 396.
De la psychothérapie dans De la technique psychanalytique. P.U.F., París, 1953, p. 9.
1905. *Three Essays on the Theory of Sexuality.* SE, VII (1953).
Una teoría sexual. OC, I, 771.
Prólogo de la tercera edición de "Tres ensayos para la teoría sexual". OC, III, 316.
Prólogo de la cuarta edición de "Tres ensayos para la teoría sexual". OC, III, 318.
Trois essais sur la théorie de la sexualité. Gallimard, París, 1962.
1906. *Preface to Freud's Shorter Writings.* SE, III (1962).
Prólogo para la primera edición de la "Recopilación de ensayos sobre la teoría de las neurosis de los años 1893 a 1906". OC, III, 315.
1906. *My Views on the Part Played by Sexuality in the Aetiology of the Neuroses.* SE, VII (1953).
La sexualidad en la etiología de las neurosis. OC, I, 939.
1906. *Psycho-Analysis and the Establishment of the Facts in Legal Proceedings.* SE, IX (1959).
El diagnóstico de los hechos y el psicoanálisis. OC, II, 1043.
La psychanalyse et l'établissement des faits en matière judiciaire par une méthode diagnostique dans Essais de psychanalyse appliquée. Gallimard, París, 1933.
1907. *Delusions and Dreams in Jensen's Gradiva.* SE, IX (1959).
El delirio y los sueños en la "Gradiva", de W. Jensen. OC, I, 585.

Apèndix

- Délires et rêves dans la "Gradiva" de Jensen.* Gallimard, París, 1949.
1907. *Obsessive Actions and Religious Practices.* SE, IX (1959).
Los actos obsesivos y las prácticas religiosas. OC, II, 1048.
Actes obsédants et exercices religieux dans L'avenir d'une illusion. Denoël et Steele, París, 1932, p. 157.
1907. *The Sexual Enlightenment of Children.* SE, IX (1959).
La ilustración sexual del niño. OC, I, 1167.
1908. *Character and Anal Erotism.* SE, IX (1959).
El carácter i el erotismo anal. OC, I, 958.
1908. *Civilized Sexual Morality and Modern Nervous Illness.* SE, IX (1959).
La moral sexual "cultural" y la nerviosidad moderna. OC, I, 943.
1908. *Creative Writers and Day-Dreaming.* SE, IX (1959).
El poeta y la fantasía. OC, II, 1057.
La création littéraire et le rêve éveillé dans Essais de psychanalyse appliquée. Gallimard, París, 1933, p. 69.
1908. *Hysterical Phantasies and Their Relation to Bisexuality.* SE, IX (1959).
Fantasías histéricas y su relación con la bisexualidad. OC, I, 954.
1908. *On the Sexual Theories of Children.* SE, IX (1959).
Teorías sexuales de los niños. OC, I, 1171.
1908. *Prólogo para un libro de Wilhelm Stekel.* OC, III, 287.
1909. *Analysis of a Phobia in a Five-Year-Old Boy.* SE, X (1955).
Análisis de la fobia de un niño de cinco años. OC, II, 658.
Apéndice al análisis de Juanito (1922). OC, II, 715 i III, 481.
Analyse d'une phobie d'un petit garçon de cinq ans: Le petit Hans dans Cinq psychanalyses. P.U.F., París, 1954, p. 93.
1909. *Family Romances.* SE, IX (1959).
La novela familiar del neurótico. OC, III, 465.

1909. *Notes Upon a Case of Obsessional Neurosis*. SE, X (1955).
Análisis de un caso de neurosis obsesiva. OC, II, 715.
Remarques sur un cas de névrose obsessionnelle: L'homme aux rats dins *Cinq psychanalyses*. P.U.F., París, 1954, p. 199.
1909. *Some General Remarks on Hysterical Attacks*. SE, IX (1959).
Generalidades sobre el ataque histérico. OC, I, 960.
1910. *The Antithetical Meaning of Primal Words*. SE, XI (1957).
El doble sentido antitético de las palabras primitivas. OC, II, 1053.
Des sens opposés dans les mots primitifs dins *Essais de psychanalyse appliquée*. Gallimard, París, 1933, p. 59.
1910. *Five Lectures on Psycho-Analysis*. SE, XI (1957).
Psicoanálisis. OC, II, 124.
Cinq leçons sur la psychanalyse després de *Psychologie collective et analyse du moi*. Payot, París, 1950, p. 117.
1910. *The Future Prospects of Psycho-Analysis Therapy*. SE, XI (1957).
El porvenir de la terapia psicoanalítica. OC, II, 402.
Perspectives d'avenir de la thérapie analytique dins *De la technique psychanalytique*. P.U.F., París, 1953, p. 23.
1910. *Leonardo Da Vinci and a Memory of His Childhood*. SE, XI (1957).
Un recuerdo infantil de Leonardo de Vinci. OC, II, 457.
Un souvenir d'enfance de Léonard de Vinci. Gallimard, París, 1927.
1910. *The Psycho-Analytic View of Psychogenic Disturbances of Vision*. SE, XI (1957).
Concepto psicoanalítico de las perturbaciones psicopatógenas de la visión. OC, I, 982.
1910. *Shorter Writings*. SE, XI (1957).
Prólogo para un libro de Sandor Ferenczi. OC, III, 288.
Contribuciones al Simposio sobre el suicidio. OC, III, 469.

Apèndix

Carta al Dr. Friedrich S. Krauss sobre la "Anthropophyteia". OC, III, 288.

1910. *A Special Type of Choice of Object Made by Men (Contributions to the Psychology of Love I).* SE, XI (1957).

Aportaciones a la psicología de la vida erótica. I. Sobre un tipo especial de la elección de objeto en el hombre. OC, I, 963.

Contribution à la psychologie de la vie amoureuse: I. D'un type particulier de choix objectal chez l'homme. *Revue Française de Psychanalyse*, 9, 2-10 (1936).

1910. "Wild" Psycho-Analysis. SE, XI (1957).

El psicoanálisis "silvestre". OC, II, 407.

A propos de la psychanalyse dite "sauvage" dans De la technique psychanalytique. P.U.F., París, 1953, p. 35.

1911. *Formulations on the Two Principles of Mental Functioning.* SE, XII (1958).

Los dos principios del suceder psíquico. OC, II, 495.

1911. *The handling of Dream-Interpretation in Psycho-Analysis.* SE, XII (1958).

El empleo de la interpretación de los sueños en el psicoanálisis. OC, II, 410.

Le maniement de l'interprétation des rêves en psychanalyse dans De la technique psychanalytique. P.U.F., París, 1953, p. 43.

1911. *Psycho-Analytic Notes on an Autobiographical Account of a Case of Paranoia.* SE, XII (1958).

Observaciones psicoanalíticas sobre un caso de paranoia ("dementia paranoides") autobiográficamente descrito. OC, II, 752.

Remarques psychanalytiques sur l'autobiographie d'un cas de paranoïa (Dementia paranoïdes): Le Président Schreber dans Cinq psychanalyses. P.U.F., París, 1954, p. 263.

- 1911-1915. *Papers on Technique.* SE, XII (1958).

Ejemplos de cómo los neuróticos revelan sus fantasías patógenas. OC, III, 176.

La iniciación del tratamiento. OC, II, 426.

- Representación de la "gran hazaña" en el sueño.* OC, III, 94.
- Carta a la Dra. Von Hug-Hellmuth.* OC, III, 297.
- Le début du traitement dins De la technique psychanalytique.* P.U.F., París, 1953, p. 80.
- 1911-1913. *Shorter Writings.* SE, XII (1958).
- "¡Grande es Diana Efesia!". OC, III, 480.
- El significado de la aliteración de las vocales.* OC, III, 177.
- Prólogo para un libro de Maxim Steiner.* OC, III, 293.
1912. *Contributions to a Discussion on Masturbation.* SE, XII (1958).
- Contribuciones al simposio sobre la masturbación.* OC, III, 470.
1912. *The Dynamics of Transference.* SE, XII (1958).
- La dinámica de la transferencia.* OC, II, 413.
- La dynamique du transfert dins De la technique psychanalytique.* P.U.F., París, 1953, p. 50.
1912. *Recommendations to Physicians Practising Psycho-Analysis.* SE, XII (1958).
- Consejos al médico en el tratamiento psicoanalítico.* OC, II, 418.
- Conseils aux médecins sur le traitement psychanalytique dins De la technique psychanalytique.* P.U.F., París, 1953, p. 61.
1912. *On the Universal Tendency to Debasement in the Sphere of Love (Contributions to the Psychology of Love II).* SE, XI (1957).
- Aportaciones a la psicología de la vida erótica. II. Sobre una degradación general de la vida erótica.* OC, I, 967.
- Contribution à la psychologie de la vie amoureuse: II. Condidérations sur le plus commun des ravalements de la vie amoureuse.* Revue Française de Psychanalyse, 9, 10-21 (1936).
1912. *A Note on the Unconscious in Psycho-Analysis.* SE, XII (1958).

Apèndix

- Algunas observaciones sobre el concepto de lo inconsciente en el psicoanálisis.* OC, I, 1031.
Quelques observations sur le concept d'inconscient en psychanalyse dans Métapsychologie. Gallimard, París, 1940, p. 9.
1912. *Types of Onset of Neurosis.* SE, XII (1959).
Sobre los tipos de adquisición de las neurosis. OC, I, 985.
1913. *The Claims of Psycho-Analysis to Scientific Interest.* SE, XIII (1955).
Múltiple interés del psicoanálisis. OC, II, 967.
1913. *The Disposition to Obsessional Neurosis.* SE, XII (1958).
La disposición a la neurosis obsesiva. OC, I, 989.
La prédisposition à la névrose obsessionnelle. *Revue Française de Psychanalyse*, 3, 437-447 (1929).
1913. *An Evidential Dream.* SE, XII (1958).
Un sueño como testimonio. OC, III, 81.
1913. *Introduction to Pfister's "The Psycho-Analytic Method".* SE, XII (1958).
Prefacio para un libro de Oskar Pfister. OC, III, 290.
1913. *Observations and Examples from Analytic Practice.* SE, XIII (1955).
Experiencias y ejemplos de la práctica analítica. OC, III, 178.
1913. *The Occurrence in Dreams of Material from Fairy Tales.* SE, XII (1958).
Sueños con temas de cuentos infantiles. OC, III, 88.
1913. *Preface to Bourke's Scatologic Rites of All Nations.* SE, XII (1958).
Prólogo para un libro de John Gregory Bourke. OC, III, 294.
1913. *On Psycho-analysis.* SE, XII (1958).
1913. *The Theme of Tree Caskets.* SE, XII (1958).
El tema de la elección de cofrecillo. OC, II, 1063.
1913. *Totem and Taboo.* SE, XIII (1955).
Totem y tabú. OC, II, 511.

- Prólogo para la edición hebrea de "Totem y tabú".* OC, III, 319.
Totem et tabou. Payot, París, 1947.
1913. *Two Lies Told By Children.* SE, XII (1958).
Dos mentiras infantiles. OC, I, 1179.
1914. *Fausse Reconnaissance ('Déjà Raconté') in Psycho-Analytic Treatment.* SE, XIII (1955).
La "fausse reconnaissance" ("dejà raconté") durante el análisis. OC, II, 423.
1914. *The Moses of Michelangelo.* SE, XIII (1955).
El "Moisés" de Miguel Angel. OC, II, 1069.
1914. *Observations on Transference-Love (Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis III).* SE, XII (1958).
Observaciones sobre el "amor de transferencia". OC, II, 442.
1914. *On the History of the Psycho-Analysis Movement.* SE, XIV (1957).
Historia del movimiento psicoanalítico. OC, II, 981.
Contribution à l'histoire du mouvement psychanalytique dans Essais de Psychanalyse, Payot, París, 1936, p. 266.
1914. *On Narcissism: An Introduction.* SE, XIV (1957).
Introducción al narcisismo. OC, I, 1083.
1914. *Remembering, Repeating and Working Through (Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis II).* SE, XII (1958).
Recuerdo, repetición y elaboración. OC, II, 437.
Remémoration, répétition et élaboration dans De la technique psychanalytique. P.U.F., París, 1953, p. 105.
1914. *Some Reflections on Schoolboy Psychology.* SE, XIII (1955).
Sobre la psicología del colegial. OC, III, 169.
1915. *A Case of Paranoia Running Counter to the Psycho-Analytic Theory of the Disease.* SE, XIV (1957).
Comunicación de un caso de paranoia contrario a la teoría psicoanalítica. OC, I, 994.

Apèndix

- Un cas de paranoïa qui contradisait la théorie psychanalytique de cette affection. Revue Française de Psychanalyse*, 8, 2-11 (1935).
1915. *Instincts and Their Vicissitudes*. SE, XIV (1957).
Los instintos y sus destinos. OC, I, 1035.
Les pulsions et leurs destins dins *Métapsychologie*. Gallimard, Paris, 1952, p. 25.
1915. *On Transience*. SE, XIV (1957).
Lo perecedero. OC, III, 172.
1915. *Repression*. SE, XIV (1957).
La represión. OC, I, 1045.
Le refoulement dins *Métapsychologie*. Gallimard, Paris, 1952, p. 67.
1915. *Thoughts for the Times on War and Death*. SE, XIV (1957).
Consideraciones de actualidad sobre la guerra y la muerte. OC, II, 1094.
Condidérations actuelles sur la guerre et la mort dins *Essais de Psychanalyse*, Payot, Paris, 1951, p. 219.
1915. *The Unconscious*. SE, XIV (1957).
Lo inconsciente. OC, I, 1051.
L'inconscient dins *Métapsychologie*. Gallimard, Paris, 1952, p. 91.
1916. *Shorter Writings*. SE, XIV (1957).
Una relación entre un símbolo y un síntoma. OC, I, 1003.
Simil mitológico de una representación obsesiva plástica. OC, II, 1062.
1916. *Some Character Types Met with in Psycho-Analytic Work*. SE, XIV (1957).
Varios tipos de carácter descubiertos en la labor psicoanalítica. OC, II, 1082.
Quelques types de caractères dégagés par la psychanalyse dins *Essais de psychanalyse*. Gallimard, Paris, 1951, p. 105.
1917. *A childhood Recollection from "Dichtung und Wahrheit"*. SE, XVII (1955).

- Un recuerdo infantil de Goethe en "Poesía y verdad".*
OC, II, 1128.
1917. *A Difficulty in the Path of Psycho-Analysis.* SE, XVII (1955).
Una dificultad de Psicoanálisis. OC, II, 1108.
Una difficulté de la psychanalyse dans Essais de psychanalyse appliquée. Gallimard, París, 1933, p. 137.
1917. *A Metapsychological Supplement to the Theory of Dreams.* SE, XIV (1957).
Adición metapsicológica a la teoría de los sueños. OC, I, 1069.
Complément métapsychologique à la doctrine des rêves dans Métapsychologie. Gallimard, París, 1952, p. 162.
1917. *Mourning and Melancholia.* SE, XIV (1957).
La aflicción y la melancolía. OC, I, 1075.
Deuil et mélancolie dans Métapsychologie. Gallimard, París, 1952, p. 189.
1917. *Introductory Lectures on Psycho-Analysis.* SE, XV (1963).
Introducción al psicoanálisis. OC, II, 151.
Prólogo para la edición hebrea de la "Introducción al psicoanálisis". OC, III, 320.
Introduction à la psychanalyse. Payot, París, 1951.
1917. *Transformation of Instinct as Exemplified in Anal Eroticism.* SE, XVII (1955).
Sobre las transmutaciones de los instintos y especialmente del erotismo anal. OC, I, 999.
Sur les transformations des pulsions, particulièrement dans l'erotisme anal. *Revue Française de Psychanalyse*, 2, 609-616 (1928).
1918. *From the History of an Infantile Neurosis.* SE, XVII (1955).
Historia de una neurosis infantil. OC, II, 785.
Extrait de l'histoire d'une névrose infantile: L'homme aux loups dans Cinq psychanalyses. P.U.F., París, 1954, p. 325.

Apèndix

1918. *The Taboo of Virginity (Contributions to the Psychology of Love III)*. SE, XI (1957).
Aportaciones a la psicología de la vida erótica. III. El tabú de la virginidad. OC, I, 973.
Contribution à la psychologie de la vie amoureuse: III. Le tabou de la virginité. *Revue Française de Psychanalyse*, 6, 2-17 (1933).
1919. *A Child Is Being Beaten: A Contribution to the Study of the Origin of Sexual Perversions*. SE, XVII (1955).
Pegan a un niño. OC, I, 1181.
"On bat un enfant". *Revue Française de Psychanalyse*, 6, 274-297 (1933).
1919. *Introduction to Psycho-Analysis and The War Neuroses*. SE, XVII (1955).
Introducción al simposio sobre las neurosis de guerra. OC, III, 297.
1919. *Lines of Advance in Psycho-Analytic Therapy*. SE, XVII (1955).
Los caminos de la terapia psicoanalítica. OC, II, 449.
Les voies nouvelles de la thérapie psychanalytique dins *De la technique psychanalytique*. P.U.F., París, 1953, p. 131.
1919. *On the Teaching of Psycho-Analysis in Universities*. SE, XVII (1955).
Sobre la enseñanza del psicoanálisis en la universidad. OC, III, 994.
1919. *Preface to the Reik's Ritual: Psycho-Analytic Studies*. SE, XVII (1955).
Prólogo para un libro de Theodor Reik. OC, III, 301.
1919. *Shorter Writings*. SE, XVII (1955).
En memoria de James J. Putman. OC, III, 323.
En memoria de Víctor Tausk. OC, III, 324.
La editorial psicoanalítica internacional y los premios para trabajos psicoanalíticos. OC, III, 343.
1919. *The "Uncanny"*. SE, XVII (1955).
L'inquiétante étrangeté dins *Essais de Psychanalyse appliquée*. Gallimard, París, 1933, p. 163.

1920. *Beyond the Pleasure principle*. SE, XVIII (1955).
Más allá del principio del placer. OC, I, 1097.
Au-delà du principe de plaisir dans Essais de psychanalyse. Payot, París, 1951, p. 5.
1920. *The Psychogenesis of a Case of Homosexuality in a Woman*. SE, XVIII (1955).
Sobre la psicogénesis de un caso de homosexualidad femenina. OC, I, 1004.
Psychogenèse d'un cas d'homosexualité féminine. *Revue Française de Psychanalyse*, 6, 130-154 (1933).
- 1920-1922. *Shorter Writings*. SE, XVIII (1955).
Asociación de ideas de una niña de cuatro años. OC, I, 1194.
Para la prehistoria de la técnica psicoanalítica. OC, II, 453.
Complementos a la teoría onírica. OC, III, 95.
En memoria de Anton Von Freund. OC, III, 326.
Prólogo para un libro de J. J. Putnam. OC, III, 305.
Prólogo para un libro de J. Varendonck. OC, III, 307.
La cabeza de Medusa. OC, III, 385.
1921. *Group Psychology and the Analysis of the Ego*. SE, XVIII (1955).
Psicología de las masas. OC, I, 1127.
Psychologie collective et analyse du moi dans Essais de psychanalyse. Payot, París, 1951, p. 76.
1921. *Psycho-Analysis and Telepathy*. SE, XVIII (1955).
Psicoanálisis y telepatía. OC, III, 372.
1922. *Dreams and Telepathy*. SE, XVIII (1955).
El sueño y la telepatía. OC, III, 96.
1922. *Some Neurotic Mechanisms in Jealousy, Paranoia and Homosexuality*. SE, XVIII (1955).
Sobre algunos mecanismos neuróticos de los celos, la paranoia y la homosexualidad. OC, I, 1018.
De quelques mécanismes névrotiques dans la jalousie, la paranoïa et l'homosexualité. *Revue Française de Psychanalyse*, 5, 391-401 (1932).

Apèndix

- 1922-1925. *Shorter Writings*. SE, XIX (1961).
Observaciones sobre el Inconsciente. OC, III, 997.
Prólogo para un libro de Max Eitingon. OC, III, 308.
Comunicación del director de la "Revista Internacional de Psicoanálisis". OC, III, 345.
Carta a la revista "Le Disque Vert". OC, III, 346.
Mensaje para la inauguración de la Universidad Hebrea. OC, III, 176.
1923. *Dr. Sandor Ferenczi (On His 50th Birthday)*. SE, XIX (1961).
A Sandor Ferenczi. OC, III, 328.
1923. *The Ego and the Id*. SE, XIX (1961).
El "yo" y el "ello". OC, II, 9.
Le moi et le soi dans Essais de psychanalyse. Payot, París, 1951, p. 163.
1923. *The Infantile Genital Organization: An Interpolation into the Theory of Sexuality*. SE, XIX (1961).
La organización genital infantil (Adición a la teoría sexual). OC, I, 1195.
1923. *Josef Popper-Lynkeus and the Theory of Dreams*. SE, XIX (1961).
J. Popper-Lynkeus y la teoría onírica. OC, III, 126.
1923. *Remarks on the Theory and Practice of Dream-Interpretation*. SE, XIX (1961).
Observaciones sobre la teoría y la práctica de la interpretación onírica. OC, III, 116.
1923. *A Seventeenth-Century Demonological Neurosis*. SE, XIX (1961).
Una neurosis demoníaca en el siglo XVII. OC, II, 1112.
Una névrose démoniaque au XVIII siècle dans Essais de Psychanalyse appliquée. Gallimard, París, 1933, p. 213.
1923. *Two Encyclopedia Articles*. SE, XVIII (1955).
1924. *The Dissolution of the Oedipus Complex*. SE, XIX (1961).
El final del complejo de Edipo. OC, II, 501.

Le déclin du complexe d'Oedipe. Revue Française de Psychanalyse, 7, 394-399 (1934).

1924. *The Economic Problem of Masochism. SE*, XIX (1961).
El problema económico del masoquismo. OC, I, 1023.
Le problème économique du masochisme. Revue Française de Psychanalyse, 2, 211-223 (1928).
1924. *The Loss of Reality in Neurosis and Psychosis. SE*, XIX (1961).
La pérdida de la realidad en las neurosis y en la psicosis. OC, II, 504.
1924. *Neurosis and Psychosis. SE*, XIX (1961).
Neurosis y psicosis. OC, II, 499.
1924. *The Resistances to Psycho-Analysis. SE*, XIX (1961).
Las resistencias contra el psicoanálisis. OC, III, 73.
1924. *A Short Account of Psycho-Analysis. SE*, XIX (1961).
Esquema del psicoanálisis. OC, II, 101.
1925. *An Autobiographical Study. SE*, XX (1959).
Autobiografía. OC, II, 1013.
Apéndice al "Estudio autobiográfico". OC, III, 535.
Ma vie et la psychanalyse. Gallimard, Paris, 1949.
1925. *Josef Breuer. SE*, XIX (1961).
En memoria de José Breuer. OC, III, 330.
1925. *Negation. SE*, XIX (1961).
La negación. OC, II, 1134.
La négation. Revue Française de Psychanalyse, 7, 174-177 (1934).
1925. *A Note Upon the "Mystic Writing Pad". SE*, XIX (1961).
El "block maravilloso". OC, II, 506.
1925. *Preface to Aichorn's Wayward Youth. SE*, XIX (1961).
Prefacio para un libro de August Aichhorn. OC, III, 309.
1925. *Some Additional Notes on Dream-Interpretation as a Whole. SE*, XIX (1961).
La significación ocultista del sueño. OC, III, 128.
Los límites de la interpretabilidad de los sueños. OC, III, 131.

Apèndix

La responsabilidad moral por el contenido de los sueños. OC, III, 134.

1925. *Some Psychological Consequences of the Anatomical Distinction Between the Sexes.* SE, XIX (1961).

Algunas consecuencias psíquicas de la diferencia sexual anatómica. OC, III, 482.

1926. *Address to the Society of B'Nai B'rith, 1926.* SE, XX (1959).

Discurso a los miembros de la Sociedad B'nai B'rith. OC, III, 387.

1926. *Inhibitions, Symptoms and Anxiety.* SE, XX (1959).

Inhibición, síntoma y angustia. OC, II, 31.

Inhibition, symptôme et angoisse. P.U.F., París, 1965.

1926. *The Question of Lay Analysis.* SE, XX (1959).

Psicoanálisis y medicina. OC, II, 843.

Apéndice a la discusión sobre "El Análisis Profano". OC, III, 498.

Psychanalyse et médecine dans Ma vie et la Psychanalyse. Gallimard, París, 1949, p. 117.

1926. *Psycho-Analysis.* SE, XX (1959).

Psicoanálisis: Escuela freudiana. OC, III, 492.

1926. *Shorter Writings.* SE, XX-XXI (1959).

Carta a David Eder. OC, III, 997.

Nota para un trabajo de E. Pickworth Farrow. OC, III, 311.

A Romain Rolland. OC, III, 332.

En memoria de Karl Abraham. OC, III, 332.

1927. *Fetishism.* SE, XXI (1961).

Fetichismo. OC, III, 505.

1927. *The Future of an Illusion.* SE, XXI (1961).

El futur d'una il·lusió dins Escrits de crítica de la cultura. Laia, Barcelona, 1984, p. 35.

El porvenir de una ilusión. OC, II, 73.

L'avenir d'une illusion. Denoël et Steele, París, 1932.

1927. *Humour.* SE, XXI (1961).

El humor. OC, III, 510.

1928. *Dostoyevsky and Parricide*. SE, XXI (1961).
Dostoyevsky y el parricidio. OC, II, 1136.
1928. *A Religious Experience*. SE, XXI (1961).
Una experiencia religiosa. OC, II, 509.
1929. *Some Dreams of Descartes: A Letter to Maxime Leroy*. SE, XXI (1961).
Carta a Maxim Leroy sobre un sueño de Descartes. OC, III, 137.
1930. *Civilization and Its Discontents*. SE, XXI (1961).
El malestar de la cultura dins Escrits de crítica de la cultura. Laia, Barcelona, 1984, p. 95.
El malestar en la cultura. OC, III, 1.
Malaise dans la civilisation. Denoël et Steele, París, 1934.
1930. *Prólogo del folleto "Décimo Aniversario del Instituto Psicoanalítico de Berlín"*. OC, III, 311.
1930. *The Goethe Prize*. SE, XXI (1961).
Premio Goethe de 1930. OC, III, 346.
1931. *Female Sexuality*. SE, XXI (1961).
Sobre la sexualidad femenina. OC, III, 518.
1931. *Libidinal Types*. SE, XXI (1961).
Sobre los tipos libidinales. OC, III, 514.
- 1931-1936. *Shorter Writings*. SE, XXII (1964).
La peritación forense en el proceso Halsmann. OC, III, 533.
Carta a Paul Federn. OC, III, 998.
Palabras preliminares para un libro de Edoardo Weiss. OC, III, 313.
Carta al burgomaestre de la ciudad de Pribor. OC, III, 351.
Prefacio para un libro de Hermann Nunberg. OC, III, 314.
Prólogo para un libro de Marie Bonaparte. OC, III, 314.
A Thomas Mann, en su sesenta aniversario. OC, III, 337.
Carta a Barbara Low. OC, III, 999.
Borrador de una carta a Thomas Mann. OC, III, 1000.

Apèndix

1932. *The Acquisition and Control of Fire*. SE, XXII (1964).
Sobre la conquista del fuego. OC, III, 67.
1932. *My Contact with Josef Popper-Lynkeus*. SE, XXII (1964).
Mi relación con Josef Popper-Lynkeus. OC, III, 139.
1933. *New Introductory Lectures on Psycho-Analysis*. SE, XXII (1964).
Nuevas aportaciones al psicoanálisis. OC, II, 879.
Nowvelles conférences sur la psychanalyse. Gallimard, París, 1936.
1933. *Sandor Ferenczi*. SE, XXII (1964).
En memoria de Sandor Ferenczi. OC, III, 335.
1933. *Why War?*. SE, XXII (1964).
1935. *The Subtleties of a Faulty Action*. SE, XXII (1964).
La sutileza de un acto fallido. OC, III, 538.
1936. *A Disturbance of Memory on the Acropolis*. SE, XXII (1964).
Un trastorno de la memoria en la Acrópolis. Carta abierta a Romain Rolland en ocasión de su septuagésimo aniversario. OC, III, 352.
1937. *Analysis Terminable and Interminable*. SE, XXIII (1964).
Análisis terminable e interminable. OC, III, 540.
Analyse terminée et analyse interminable. *Revue Française de Psychanalyse*, 10-11, 3-38 (1938-1939).
1937. *Constructions in Analysis*. SE, XXIII (1964).
Construcciones en psicoanálisis. OC, III, 573.
- 1937-1938. *Shorter Writings*. SE, XXIII (1964).
Lou Andreas-Salomé. OC, III, 338.
Tres cartas a Theodor Reik. OC, III, 1002.
Antisemitismo en Inglaterra. OC, III, 341.
Hallazgos (o Conclusiones), ideas, problemas. OC, III, 339 i III, 446.
1938. *A Comment on Anti-Semitism*. SE, XXIII (1964).
Un comentario sobre el antisemitismo. OC, III, 1007.

1939. *Moses and Monotheism*. SE, XXIII (1964).
Moisés i el monoteisme dins Escrits de crítica de la cultura. Laia, Barcelona, 1984, p. 189.
Moisés y la religión monoteista. OC, III, 181.
Moïse et le monothéisme. Gallimard, París, 1948.
1939. *Carta a Charles Berg sobre su libro "War in the Mind"*. OC, III, 1004.
1939. *Dos cartas a David Abrahamsen sobre Weininger*. OC, III, 1004.
1940. *An Outline of Psycho-Analysis*. SE, XXIII (1964).
Compendio (o esquema) de(l) psicoanálisis. OC, III, 392 i III, 1011.
Algunas lecciones elementales de psicoanálisis. OC, III, 441.
Abrégé de psychanalyse. P.U.F., París, 1950.
1940. *Splitting of the Ego in the Process of Defence*. SE, XXIII (1964).
Escisión del "yo" en el proceso de defensa. OC, III, 389.

ÍNDEX DE MATÈRIES

- Activitat nerviosa, 37, 38, 40 i
V. *Sistema nerviós*
Agressivitat, 54, 63
Allò, 44, 58, 59, 60, 61
Amor, 30, 47, 49, 51, 53, 54 i
V. *Sexualitat, instints
sexuals*
Anatomia, 42, 57, 64, 65
Angoixa, 21, 49
Ànima, V. *Aparell anímic*
Animals, 41, 43, 44, 49
Aparell anímic, V. *Sistema
nerviós*
Aparell psíquic, V. *Sistema
nerviós*
Atenció, 58
Autoritat, 26, 56
Axiomes, V. *Postulats*

Biologia, 38, 43, 44, 54, 62, 63

Càncer, 63-64
Cèl·lules, 49, 51, 62, 63, 64,
65 i V. *Neurona*

Ciència, 9, 12, 16, 18, 27, 28,
29, 36, 67 i V. *Mètode
científic*
Claredat, 36, 46, 54, 55
Classificació dels instints, 53-
65
Clínica, V. *Terapèutica*
Comprensió, 24-25, 29, 53,
54, 55
Conducta, 23, 37, 39, 42, 44,
50, 53, 56, 57, 58, 59, 63
Conductisme, 42
Consciència, 33, 42, 58, 59,
60
Conversió, 49
Còpula, 48-49, 63
Creativitat, 18, 24
Cultura, 12, 24, 38, 44

Deducció, 25, 36, 37
Derivació per reacció, 47, 49
Demostració, V. *Verificació*
Depressió, 49
Desconeixement de la psico-

Anàlisi de la psicoanàlisi

anàlisi, 12, 25, 36

Desplaçament, 49

Desplaer, 39, 40

Distímia, 21

Empirisme, V. *Observació*

Energia, 46, 47-51, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 64

Epistemologia, 13, 18, 42

Eros, V. *Instints de vida*

Escolàstica, 18, 26 i V.

Fotografia

Esquizofrènia, 50, 55

Estabilitat, 38, 49, 64

Estadística, 21, 29

Estimulació, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 48, 60, 61

Excitació, 37, 38, 40, 41, 46, 47, 48, 57, 58, 59

Explicació, 24, 55, 56, 60, 63

Fam, 44, 46, 53, 54, 63 i V.
Instints del jo

Fantasia, 50

Fi de l'instint, V. *Satisfacció*

Filosofia, 44, 62

Física, 11, 23, 24, 27, 29, 47

Fisiologia, 37, 42, 47, 55, 57, 58, 62

Fisiopatologia, 47, 51, 54, 64

Fixació, 49

Font de l'instint, 45, 46, 47, 48, 54

Gelosia, 33

Geni, 24, 29

Hipocondria, 50

Hipòtesi, 18, 19, 25, 26, 29, 30, 39, 63

Hipòtesi necessària, 37-41, 47, 48, 62

Histèria, 49, 50, 55

Homosexualitat, 30, 31, 32, 33

Honestedat, 22, 28, 30, 32, 33, 67

Impotència, 48, 49

Impuls, V. *Instint*

Inconscient, 23, 58, 59

Inducció, 18, 24-25

Inexactitud, 27-29, 38, 39, 41, 43

Instints, 40, 43-47, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 63 i V. *Classificació dels instints*

Instints de conservació, 40, 54, 62 i V. *Instints del jo*

Instints del jo, 40, 54, 55, 56, 62

Instints de mort, 62, 63, 64, 65

Instints de vida, 62, 63, 64

Instints sexuals, 44, 54, 62, 63 i V. *Sexualitat*

Interpretació, 23, 24, 29, 67

Introjecció, 49

Jo, 40, 44, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 64

Libido, 47, 49, 50, 51, 55, 56, 61, 62, 63, 64, 65 i V. *Energia*

Lògica, 16, 17, 18, 25, 26, 29, 36, 55, 65, 67

Malaltia, 51 i V. *Càncer*

Masquisme, 63, 64

- Memòria, 23, 32, 48, 58
 Mentalisme, 42
 Mesura, 23, 27, 28, 47
 Mètode científic, 11, 16, 17-19, 21, 24, 27-29
 Mètode psicoanalític, 21, 22, 23, 67
 Metodologia freudiana, 29-33, 67
 Mitologia, 53, 58, 59, 62
 Món exterior, 40, 41, 46, 48, 49, 50, 56, 59, 60, 64 i V.
 Objecte
 Mort, 49, 62, 63, 64, 65 i V.
 Instints de mort
 Motilitat, V. *Conducta*
- Narcisisme, 30, 55, 61, 63, 64
 Necessitat, 45, 60, 61
 Neurastènia, 21, 48, 49
 Neurofisiologia, 13, 48, 58
 Neurona, 58
 Neurosis, 21, 48, 53, 55, 56
- Objecte, 30, 32, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 57, 61, 63
 Objectivitat, 22, 24, 27, 29, 63
 Obres de Freud, 12, 75-95
 Observació, 17, 18, 21-24, 28, 29 i V. *Estadística*
 Obsessió, 44, 50, 55
- Paranoia, 29-33, 51
 Parapsicologia, 48, 51
 Peremptorieta, 46 i V. *Excitació, Energia*
 Plaer, 39, 40, 54, 65
 Postulats, 13, 17, 26, 37
 Preconscient, 58, 61
 Principi de la realitat, 39, 40, 41, 60 i V. *Món exterior*
 Principi del nirvana, 39, 40-41, 54, 60, 61, 62, 64, 65
 Principi del plaer, 39-40, 41, 46, 48, 60, 62, 64, 65
 Projecció, 33, 49
 Provisionalitat, 28, 30, 38, 47, 53, 54, 55, 57, 62, 63
 Pseudo-ciència, 13, 16, 56, 67
 Psicoanàlisi catalana, 12, 75, 78, 92, 93, 95
 Psicofísica, 38
 Psicofisiologia, 25, 42, 48, 54, 58
 Psicologia, 11, 12, 13, 23, 27, 41, 42, 44
 Psicologia animal, 44
 Psíquic, 24, 37, 38, 42, 44, 46, 55
 Punt de vista econòmic, 46-47 i V. *Energia*
- Quantificació, V. *Mesura*
- Reflex, 41, 45, 57-58
 Regressió, 32, 50
 Representació, V. *Fantasia*
 Repressió, 49, 55
 Resistències, 23, 26
- Sadisme, 63, 64
 Salut, 37, 40 i V. *Malaltia*
 Satisfacció, 33, 39, 45, 46, 48, 59
 Sensació, 37, 58 i V. *Estimulació*
 Sexualitat, 40, 44, 46, 47, 48, 49, 53, 55, 56, 61, 62, 63 i V. *Homosexualitat*
 Sistema nerviós, 37, 38, 41-

Anàlisi de la psicoanàlisi

- 42, 44, 46, 47, 48, 56, 57, 61, 62
- Sublimació, 49
- Super-Jo*, 44, 58, 59, 60, 61
- Tensió, 39, 40, 41, 61
- Teoria, 13, 17, 25, 26, 30, 33, 36, 39, 42, 44, 47, 48, 54, 57, 60, 61, 62, 63, 64 i V.
Postulats
- Terapèutica, 11, 22, 23, 26, 49, 50, 56, 61
- Tòpica, 56, 57-61
- Tractament, V. *Terapèutica*
- Transferència, 23, 55, 56
- Transformacions instintives, 45, 46, 47, 54
- “Trieb”, V. *Instint*
- Verificació, 17, 18, 21, 25-26, 29, 33, 63
- Vida, 49, 55, 62, 63, 65 i V.
Instints de Vida, Mort

TAULA

	<u>Pàg.</u>
Pròleg	5
Mots previs	11
LA METODOLOGIA DE FREUD	
I. El mètode científic	17
II. El mètode científic i la psicoanàlisi	21
1. Observació	21
2. Inducció	24
3. Verificació	25
III. La manera de treballar de Freud	27
1. Freud i el mètode científic	27
2. La concepció freudiana del mètode científic ..	28
3. Estudi d'un cas concret	29
EXPOSICIÓ DE LA "TEORIA" PSICOANALÍTICA	
IV. "Hipòtesi necessària"	37
V. Derivats de la "hipòtesi necessària"	39
1. El "principi del plaer"	39
2. El "principi de la realitat"	40

3. El “principi del nirvana”	40
4. Funcionament global	41
VI. Els instints	43
1. Importància de l’instint	45
2. L’instint psicoanalític	45
3. “Punt de vista econòmic”	46
4. Fisiologia i fisiopatologia de “l’energia” psicoanalítica	47
5. Mecànica de la radiació	50
VII. Classificació dels instints	53
1. Primera classificació	53
2. Ampliació de la primera classificació	55
3. A la recerca de la dualitat perduda	56
3.1. Una temptativa avortada	57
3.2. Segona classificació	61
VIII. Epíleg	67
Referències bibliogràfiques	69
Apèndix. Les obres de S. Freud	75
Índex de matèries	97
Taula	101

